

บทที่ 2

เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเกี่ยวกับการบริหารจัดการมาตรฐานฟาร์มที่เหมาะสมสำหรับเกษตรกรของสหกรณ์โคนมแม่อน อำเภอมะเอน จังหวัดเชียงใหม่ ผู้วิจัยได้ค้นคว้ารวบรวมแนวคิดทฤษฎี ตลอดจนถึงงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาเป็นพื้นฐานทางการศึกษาโดยมีสาระสำคัญ ดังนี้

1. ทฤษฎีการบริหารและ การจัดการ
2. มาตรฐานฟาร์ม โคนม
3. ระเบียบการเป็นสมาชิกสหกรณ์โคนมแม่อน อำเภอมะเอน จังหวัดเชียงใหม่
4. การพัฒนาฟาร์ม
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
6. ข้อเสนอเชิงทฤษฎี
7. กรอบแนวคิด

โดยรายละเอียดของแนวคิด ทฤษฎี ตลอดจนถึงงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่นำมาเป็นพื้นฐานและแนวทางของการศึกษานี้ มีดังต่อไปนี้

ทฤษฎีการบริหารและ การจัดการ

การบริหารและการจัดการเป็นเรื่องที่มีความสำคัญมาก เพราะเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับการปฏิบัติงานในองค์กรหรือหน่วยงานที่มุ่งไปสู่ความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพตามเป้าหมายที่วางไว้ เพื่อความอยู่รอดของงาน การบริหารจัดการที่ดีจะช่วยส่งเสริมให้องค์กรมีความมั่นคงมากขึ้นและการจัดการเป็นการใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด

ความหมายของการบริหาร

การบริหาร มีความหมายคล้ายกับคำว่าจัดการซึ่งทั้ง 2 คำ ต่างก็มีความหมายที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของผู้บริหารทั้งสิ้น นักวิชาการทางการบริหารได้ให้นิยามแตกต่างกันออกไปดังนี้

พิมลจรรย์ นามวัฒน์ (2544) ให้ความหมาย การบริหาร คือ การประสมประสาน ทรัพยากรต่างๆ เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และบรรลุผลสำเร็จตาม วัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ซึ่งคล้ายกับ พันธ์ หันนาคินทร์ (2556: 5) ได้ให้ความหมายของคำว่า การบริหารคือ การที่ผู้บริหารใช้อำนาจตลอดจนทรัพยากรต่างๆ เช่น คน เงิน วัสดุอุปกรณ์ที่มีอยู่หรือ คาดว่าจะมีการดำเนินงานของสถาบัน หรือหน่วยงานนั้นๆ ให้ดำเนินไปสู่จุดหมายที่ต้องการ ซึ่ง สอดคล้องกับ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช (2553: 6) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การบริหารเป็น การบริการประเภทหนึ่งที่จะช่วยให้กลุ่มบุคคลร่วมกันกระทำการกิจได้บรรลุเป้าหมาย เช่นเดียวกับ นิพนธ์ กิณาวงศ์ (2542: 14-45) กล่าวไว้ว่า การบริหาร คือ การร่วมมือกันทำงานของบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป โดยวัตถุประสงค์ของการทำงานร่วมกัน ในการร่วมมือกันทำงานนั้นจะต้องมีบุคคลที่เป็นหัวหน้าที่เราเรียกว่าผู้บริหารและร่วมมือกันนั้นจะจัดในรูปองค์การประเภทต่างๆ แล้วแต่ วัตถุประสงค์ที่มีองค์การนั้นๆ ซึ่งสอดคล้องกับ ชูบ กาญจนประการ (2510) ให้ความหมาย การบริหาร หมายถึง การทำงานของคณะบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ร่วมกันปฏิบัติการให้บรรลุเป้าหมาย ร่วมกัน และ สมพงษ์ เกษมสิน (2526: 6) ได้กล่าวไว้ว่า การบริหาร คือ การใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์ นำเอาทรัพยากรการบริหารมาประกอบตามกระบวนการบริหาร ให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ อย่างมีประสิทธิภาพ ส่วน Brown and Moberg (1980) ได้ให้ความหมาย การบริหาร คือ งานของ ผู้นำที่ใช้ทรัพยากรบริหารทั้งปวงที่มีอยู่ในหน่วยงาน เพื่อให้เป้าหมายที่กำหนดไว้บรรลุผล ซึ่ง จันทราณี สงวนนาม (2545: 11) ได้กล่าวรวมความว่า การบริหารมีส่วนสัมพันธ์กับสิ่งต่อไปนี้ 1) การกำหนดวัตถุประสงค์ หรือเป้าหมายขององค์การ 2) ทรัพยากรทางการบริหารซึ่งรวมถึงกลุ่ม บุคคลในองค์การ 3) กลไกการดำเนินงานหรือการจัดกิจกรรมขององค์การ โดยที่การบริหารเป็น เรื่องของการทำกิจกรรมโดยผู้บริหารและสมาชิกในองค์การ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างมี ประสิทธิภาพด้วยการใช้ทรัพยากรและเทคโนโลยีให้เกิดประโยชน์สูงสุดนักบริหารหลายคนต่าง เห็นพ้องต้องกันว่า การบริหารเป็นกระบวนการทำงานร่วมกันของคณะบุคคล โดยมีวัตถุประสงค์ เฉพาะที่แน่นอนในการทำงาน บางคนเห็นว่า การบริหารเป็นศิลปะของการเป็นผู้นำที่จะนำผู้อื่นให้ ทำงานตามวัตถุประสงค์ได้ บางคนให้ความหมายว่า การบริหารเป็นกระบวนการทางสังคม ซึ่งมี บุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปมาทำกิจกรรมร่วมกัน เพื่อนำไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมาย จึงเห็นได้ว่า เรื่องของการบริหารเป็นเรื่องที่ค่อนข้างยุ่งยากสลับซับซ้อนเป็นเรื่องที่ต้องเกี่ยวข้องกับคน ความรู้สึก นึกคิด ทรัพยากร จุดมุ่งหมาย รวมทั้งกระบวนการในการบริหารงาน เป็นต้น

ดังนั้นผู้วิจัยจึงสรุปได้ว่า การบริหาร หมายถึงการที่บุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ร่วมกันใช้ศาสตร์และศิลป์ กระทำให้ภารกิจบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ โดยใช้ทรัพยากรที่ เหมาะสม

ความหมายของการจัดการ

การจัดการเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ เนื่องจากการจัดการเป็นความรู้ที่สามารถถ่ายทอด มีหลักเกณฑ์ สามารถพิสูจน์ความจริงได้ ตลอดจนได้รับการศึกษาค้นคว้ากันอย่างต่อเนื่อง ส่วนในแง่ของการเป็นศิลป์ ซึ่งหมายถึง การประยุกต์เอาความรู้มาใช้ให้เกิดประโยชน์ เพราะการจัดการในองค์กรแต่ละองค์กรมีปัจจัยที่แตกต่างกัน ดังนั้นศาสตร์หรือความรู้ในด้านการจัดการเพียงอย่างเดียวจึงไม่สามารถจะนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์กับองค์กรได้ จำเป็นต้องประยุกต์ความรู้ให้เหมาะสมและสอดคล้องกับองค์กรแต่ละองค์กร การจัดการ (Management) ตามพจนานุกรมฉบับพระราชบัณฑิตสถาน พ.ศ. 2542 ให้ความหมาย การจัดการ หมายถึง การสั่งงาน ควบคุมงาน ดำเนินงาน ซึ่ง ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ ได้ให้ความหมาย การจัดการ คือ กระบวนการนำทรัพยากรการบริหารมาใช้ให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามขั้นตอนการบริหารคือ 1) การวางแผน (Planning) 2) การจัดการองค์การ (Organizing) 3) การชี้นำ (Leading) 4) การควบคุม (Controlling) ซึ่ง พยอม วงศ์สารศรี ได้ให้คำจำกัดความ “การจัดการเป็นศิลปะของการใช้บุคคลอื่นทำงานให้แก่องค์กร โดยการตอบสนองความต้องการ ความคาดหวัง และจัดโอกาสให้เขาเหล่านั้นมีความเจริญก้าวหน้าในการทำงาน” โดย Derek and Seward (1983) ได้ให้ความหมาย การจัดการ หมายถึง “กระบวนการกิจกรรมหรือการศึกษาเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ในอันที่จะเชื่อมั่นได้ว่ากิจกรรมต่างๆ ดำเนินไปในแนวทางที่จะบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้” ส่วน Fayol (1949) ได้กล่าวถึงการจัดการว่าเป็นกระบวนการที่ประกอบด้วยขั้นตอนที่สำคัญ 5 ขั้นตอน คือ การวางแผน การจัดองค์กร การบังคับบัญชา การประสานงาน และการควบคุม

ดังนั้นผู้วิจัยจึงสรุปได้ว่า การจัดการ คือ กระบวนการวางแผน ควบคุม การบังคับบัญชา การจัดการองค์การให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้

ความหมายของการจัดการทั่วไป

การจัดการ (Management) หรือการบริหาร คือ ศิลปะในการจัดการให้บุคคลอื่นหรือสมาชิกทำงาน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ได้ตั้งไว้

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสรุปความหมายของ “การจัดการ” หมายถึง กระบวนการ กิจกรรมหรือการศึกษาเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ในอันที่จะเชื่อมั่นได้ว่า กิจกรรมต่างๆ ดำเนินไปในแนวทางที่จะบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหน้าที่ในอันที่จะสร้างและรักษาไว้ซึ่งสถานะที่จะเอื้ออำนวยต่อการบรรลุวัตถุประสงค์ ด้วยความพยายามร่วมกันของกลุ่มบุคคล

ความสำคัญของการจัดการ การจัดการมีผลต่อความสำเร็จขององค์กร แม้จะเป็นสิ่งที่ไม่สามารถมองเห็นได้ แต่สามารถวัดและประเมินผลได้ การจัดการทำให้การใช้ทรัพยากรมีความคุ้มค่าและเกิดประสิทธิผลในการผลิต นอกจากนี้ยังช่วยให้คุณภาพชีวิตของพนักงานดีขึ้น และยังเป็นการแสวงหาวิธีการทำงานที่ดีที่สุด และความสำคัญประการสุดท้าย คือ การจัดการช่วยทำให้เกิดการจ้างงาน ทำให้ประชาชนมีรายได้

ความหมายของการบริหารจัดการ

ธุรกิจหรือ องค์กร แสดงให้เห็นจากกลุ่มของบุคคลที่มาร่วมกันทำงานด้วย โครงสร้างและการประสานงาน เป็นหลักการชัดเจนแน่ชัด โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้บรรลุผลสำเร็จตามที่กำหนดเป้าหมายไว้ (Griffin, 1999: 6) ซึ่งต้องใช้ทรัพยากรจากสภาพแวดล้อมทางธุรกิจ ประกอบด้วย คน (Man) เงิน (Money) วัสดุ (Material) เครื่องจักร (Machine) วิธีการ (Method) และการบริหาร (Management) หรือที่นิยมเรียกกันว่า 6M's ความหมายของการบริหารจัดการนั้นสามารถจำกัดออกมาตามความเข้าใจได้ โดยคำว่า “Management” อาจแปลว่า การจัดการหรือการบริหารหรือการบริหารจัดการก็ได้ซึ่งในหนังสือองค์การและการ จัดการฉบับสมบูรณ์ โดย ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ (2545, 18-19) ได้รวบรวมความหมายของคำว่า “การบริหารจัดการ” และ “การจัดการ” ได้ดังนี้

1. คำว่า “การบริหาร” (Administration) จะใช้ในการบริหารระดับสูง โดยเน้นที่การกำหนดนโยบายที่สำคัญและการกำหนดแผนของผู้บริหารระดับสูง เป็นคำนิยมใช้ในการบริหารรัฐกิจ (Public Administration) หรือใช้ในหน่วยงานราชการ และคำว่า “ผู้บริหาร” (Administrator) จะหมายถึง ผู้บริหารที่ทำงานอยู่ในองค์กรของรัฐ หรือองค์กรที่ไม่มุ่งหวังกำไร (Schermerhorn, 1999, G-2) การบริหาร คือกลุ่มของกิจกรรม ประกอบด้วย การวางแผน (Planning) การจัดองค์กร (Organizing) การสั่งการ (Leading/Directing) หรือการอำนวย และการควบคุม (Controlling) ซึ่งจะมีความสัมพันธ์โดยตรงกับทรัพยากรขององค์กร (6 M's) เพื่อนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์และด้วยจุดมุ่งหมายสำคัญในการบรรลุความสำเร็จ ตามเป้าหมายขององค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผลครบถ้วน

2. คำว่า “การจัดการ” (Management) จะเน้นการปฏิบัติการให้เป็นไปตามนโยบาย (แผนที่วางไว้) ซึ่งนิยมใช้ในการจัดการธุรกิจ (Business management) ส่วนคำว่า “ผู้จัดการ” (Manager) จะหมายถึงบุคคลในองค์กรซึ่งทำหน้าที่รับผิดชอบต่อกิจกรรมในการบริหาร ทรัพยากร และกิจการงานอื่นๆ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ขององค์กร

การบริหารจัดการ (Management) หมายถึง ชุดของหน้าที่ต่างๆ (A set of functions) ที่กำหนดทิศทางในการใช้ทรัพยากรทั้งหลายอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล เพื่อให้บรรลุถึงเป้าหมายขององค์กร การใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ (Efficient) หมายถึง การใช้ทรัพยากรได้อย่างเฉลียวฉลาดและคุ้มค่า (Cost-effective) การใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ (Effective) นั้นหมายถึงการตัดสินใจได้อย่างถูกต้อง (Right decision) และมีการปฏิบัติการสำเร็จตามแผนที่กำหนดไว้ ดังนั้นผลสำเร็จของการบริหารจัดการจึงจำเป็นต้องมีทั้งประสิทธิภาพและ ประสิทธิผล ควบคู่กัน (Griffin, 1997: 4) ในอีกแนวหนึ่งอาจกล่าวได้ว่า การบริหารจัดการ หมายถึง กระบวนการของการมุ่งสู่เป้าหมายขององค์กรจากการทำงานร่วมกัน โดยใช้บุคคลและทรัพยากรอื่นๆ (Certo, 2000: 555) หรือเป็นกระบวนการออกแบบและรักษาสภาพแวดล้อมที่บุคคลทำงานร่วมกันในกลุ่มให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพคำว่า “การบริหาร” (Administration) และ “การจัดการ” (Management) มีความหมายแตกต่างกันเล็กน้อย โดยการบริหารจะสนใจและสัมพันธ์กับการกำหนดนโยบายไปลงมือปฏิบัติ นักวิชาการบางท่านให้ความเห็นว่าการบริหารใช้ในภาครัฐ ส่วนการจัดการใช้ในภาคเอกชน อย่างไรก็ตาม ในตำราหรือหนังสือส่วนใหญ่ทั้ง 2 คำนี้มีความหมายไม่แตกต่างกัน สามารถใช้แทนกันได้และเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไป (สุรัสวดี ราชกุลชัย, 2543: 3)

จากความหมายต่างๆ ข้างต้น การบริหารจัดการจึงเป็นกระบวนการของกิจกรรมที่ต่อเนื่องและประสานงานกัน ซึ่งผู้บริหารต้องเข้ามาช่วยให้บรรลุจุดมุ่งหมายขององค์กร ประเด็นสำคัญของการบริการจัดการ (Management) มีดังนี้

1. การบริหารจัดการสามารถประยุกต์ใช้กับองค์กรใดองค์กรหนึ่งได้
2. เป้าหมายของผู้บริหารทุกคนคือ การสร้างกำไร
3. การบริหารจัดการเกี่ยวข้องกับการเพิ่มผลผลิต (Productivity) โดยมุ่งสู่ประสิทธิภาพ (Efficiency) (วิธีการใช้ทรัพยากรโดยประหยัดที่สุด) และประสิทธิผล (Effectiveness) (บรรลุเป้าหมายคือประโยชน์สูงสุด)
4. การบริหารจัดการสามารถนำมาใช้สำหรับผู้บริหารในทุกระดับชั้นขององค์กร

ทั้งนี้หน้าที่ของการบริหารประกอบด้วยกิจกรรมพื้นฐาน 4 ประการ หรืออาจแบ่งในลักษณะที่เป็นขั้นตอน ดังนี้

1. การวางแผน (Planning) เป็นสิ่งที่องค์กรต้องการเปลี่ยนแปลงในอนาคต การวางแผนเป็นสะพานเชื่อมระหว่างเหตุการณ์ปัจจุบันและอนาคตซึ่งทำได้โดยการ ให้บรรลุเป้าหมายผลลัพธ์ที่ต้องการ การวางแผนจึงต้องอาศัยการกำหนดกลยุทธ์ที่ประสิทธิภาพ แม้ว่าพื้นฐานของการจัดการโดยทั่วไปเป็นงานของผู้บริหารการวางแผนเป็นสิ่ง สำคัญสำหรับการปฏิบัติตามกลยุทธ์

ให้ประสบความสำเร็จและการประเมินกลยุทธ์ เพราะว่า การจัดการองค์กร การจูงใจ การจัดบุคคลเข้าทำงาน และกิจกรรมควบคุม ขึ้นกับการวางแผน กระบวนการวางแผนจะต้องประกอบด้วยผู้บริหารและพนักงานภายในองค์กร การวางแผนจะช่วยให้องค์กรกำหนดข้อดีจากโอกาสภายนอกและทำให้เกิดผลกระทบจากอุปสรรคภายนอกต่ำสุด โดยต้องมองเหตุการณ์ในอดีตและปัจจุบัน เพื่อคาดคะเนเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต การวางแผน ประกอบด้วย การพัฒนาภารกิจ (Mission) การคาดคะเนเหตุการณ์ปัจจุบัน เหตุการณ์อนาคต และแนวโน้ม การกำหนดวัตถุประสงค์ และการเลือกกลยุทธ์ที่ใช้การวางแผนจะช่วยให้ธุรกิจปรับตัวสู่การเปลี่ยนแปลงของ ตลาดและสามารถกำหนดเป้าหมายได้ การบริหารเชิงกลยุทธ์นั้นต้องการให้องค์กรติดตามในลักษณะเชิงรุก (Proactive) มากกว่าที่จะเป็นเชิงรับ (Reactive) องค์กรที่ประสบความสำเร็จจะต้องควบคุมอนาคตขององค์กรมากกว่าที่จะรอรับผลจาก อิทธิพลสภาพแวดล้อมภายนอกและเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น การตัดสินใจ (Decision Making) ถือเป็นส่วนหนึ่งของการวางแผน การปรับตัวเป็นสิ่งจำเป็นเพราะว่ามีการเปลี่ยนแปลงของตลาด เศรษฐกิจ และคู่แข่งกันทั่วโลก จุดเริ่มต้นของความสำเร็จที่ดีของธุรกิจคือการวางแผนที่เหมาะสม เห็นผลได้จริง ยืดหยุ่น มีประสิทธิผล และทรงประสิทธิภาพ

2. การจัดการองค์กร (Organizing) จุดมุ่งหมายของการจัดการองค์กรคือ การใช้ความพยายามทุกกรณี โดยการกำหนดงานและความสำคัญของอำนาจหน้าที่ การจัดการองค์กรหมายถึง การพิจารณาถึงสิ่งที่ต้องการทำและผู้ที่จะทำรายงานมีตัวอย่างในประวัติ ศาสตร์ของธุรกิจที่มีการจัดองค์กรที่ดี สามารถประสบความสำเร็จในการแข่งขันและสามารถเอาชนะคู่แข่งได้ ธุรกิจที่มีการจัดองค์กรที่ดีสามารถจูงใจผู้บริหารและพนักงานให้มองเห็นความสำคัญของความสำเร็จขององค์กร การกำหนดลักษณะเฉพาะของงาน (Work Specialization) โดยการแบ่งงานประกอบด้วยงานที่กำหนดออกมาเป็นแผนก การจัดแผนก และการมอบอำนาจหน้าที่ (Delegating Authority) การแยกงานออกเป็นงานย่อยตามการพัฒนารายละเอียดของงาน (Job Description) และคุณสมบัติของงาน (Job Specification) เครื่องมือเหล่านี้มีความชัดเจนสำหรับผู้บริหารและพนักงาน ซึ่งต้องการทราบลักษณะของงาน การกำหนดแผนกในโครงสร้างขององค์กร (Organization Structure) ขนาดของการควบคุม (Span of Control) และสายการบังคับบัญชา (Chain of Command) การเปลี่ยนแปลงกลยุทธ์ต้องการการเปลี่ยนแปลงในโครงสร้าง เพราะตำแหน่งใหม่ๆ ที่สร้างขึ้นหรือลดลงหรือรวมกัน โครงสร้างองค์กรจะต้องระบุถึงวิธีการใช้ทรัพยากรและวิธีการซึ่งวัตถุประสงค์ มีการกำหนดขึ้นในธุรกิจ การสนับสนุนทรัพยากรและกำหนดวัตถุประสงค์ตามสภาพทางภูมิศาสตร์จะแตกต่างจาก โครงสร้างด้านผลิตภัณฑ์หรือลูกค้านำรูปแบบทั่วไปของการจัดแผนกคือ ตามหน้าที่ (Functional) ตามฝ่าย (Divisional) ตามหน่วยธุรกิจเชิงกลยุทธ์ (Strategic business unit) และด้านแมทริกซ์ (Matrix)

3. การนำหรือการสั่งการ (Leading/Directing) เป็นการใช้อิทธิพลเพื่อจูงใจพนักงานให้ปฏิบัติงานและนำไปสู่ความสำเร็จตาม เป้าหมายที่ระบุไว้ หรือเป็นกระบวนการจัดการให้สมาชิกในองค์กรทำงานร่วมกันได้ด้วยวิธีการต่างๆ เพราะทรัพยากรมนุษย์เป็นสิ่งที่ซับซ้อนและเข้าใจถ่องแท้ได้ยาก การนำหรือการสั่งการจึงต้องใช้ความสามารถหลายเรื่องควบคู่กันไป อาทิ ภาวะความเป็นผู้นำของผู้บริหาร การจูงใจ การติดต่อสื่อสารในองค์กร และการทำงานเป็นทีม เป็นต้น หน้าที่ในการนำหรือสั่งการนี้ มีความสำคัญไม่น้อยไปกว่าหน้าที่อื่น เพราะผู้บริหารต้องแสดงบทบาทของผู้สั่งการอย่างมีคุณภาพ ถ้าไม่เช่นนั้น แผนงานที่วางไว้ตลอดจนทรัพยากรที่จัดเตรียมไว้ อาจไม่เกิดประสิทธิผล ถ้าผู้บริหารดำเนินกิจกรรมด้านการสั่งการไม่ดีพอ ดังนั้น การสั่งการจึงเป็นเรื่องของความรู้ความชำนาญ ประสบการณ์ และความสามารถที่จะชักจูงให้พนักงานร่วมกันปฏิบัติงานไปตามเป้าหมายที่กำหนด ไว้ให้องค์กรประสบความสำเร็จตามต้องการ

4. การควบคุม (Controlling) การใช้ทรัพยากรต่างๆ ขององค์กร ถือว่าเป็นกระบวนการตรวจสอบ หรือติดตามผลและประเมินการปฏิบัติงานในกิจกรรมต่างๆ ของพนักงาน เพื่อรักษาให้องค์กรดำเนินไปในทิศทางสู่เป้าหมายอย่างถูกต้องตามวัตถุประสงค์หลักขององค์กร ในเวลาที่กำหนดไว้ องค์กรหรือธุรกิจที่ประสบความล้มเหลวอาจเกิดจากการขาดการควบคุม หรือมีการควบคุมที่ไร้ประสิทธิภาพ และหลายแห่งเกิดจากความไม่ใส่ใจในเรื่องของการควบคุม ละเลยเพิกเฉย หรือในทางกลับกันคือมีการควบคุมมากจนเกิดความผิดพลาดขององค์กรเอง การควบคุมจึงเป็นหน้าที่หลักทางการบริหารที่มีความสำคัญ ตั้งแต่เริ่มต้นจนจบกระบวนการทางการบริหาร

การควบคุมเป็นการตรวจตราและตรวจสอบผลการปฏิบัติงานโดย เปรียบเทียบกับเป้าหมายและดำเนินการปฏิบัติเพื่อให้มั่นใจว่า จะบรรลุผลลัพท์ตามต้องการ นอกจากนี้การควบคุมยังเป็นกระบวนการรวบรวมและแสดงถึงข้อมูลย้อนกลับเรื่องของ ผลการดำเนินงานในฐานะที่เป็นพื้นฐานสำหรับการปฏิบัติและการเปลี่ยนแปลงในอนาคตอีกด้วย (Schermerhorn, 1996: 327) อาจกล่าวถึงบทบาทสำคัญของการควบคุมได้ว่า อยู่ที่คำ 4 คำ ได้แก่ มาตรฐาน (Standard) การวัดผล (Measurement) การเปรียบเทียบ (Comparison) และการปฏิบัติ (Take Action) โดยการควบคุมจะครอบคลุมดูแลพื้นที่ 4 พื้นที่ใหญ่ๆ ของการบริหาร (Stephen, 1997: 391) กล่าวคือ พฤติกรรมบุคคลในองค์กร การเงิน การปฏิบัติการ และ ข้อมูลข่าวสารทรัพยากรประกอบด้วย มนุษย์ สภาพแวดล้อมทางกายภาพ การเงิน ตลอดจนทรัพยากรข้อมูลขององค์กร ซึ่งผู้บริหารจะเป็นบุคคลที่ทำหน้าที่ในกระบวนการบริหารจัดการทรัพยากรของ องค์กร โดยอาศัยหน้าที่ทั้ง 4 ประการนี้

ดังนั้นผู้วิจัยสรุปได้ว่า การบริหารจัดการหมายถึงหมายถึงการที่บุคคลตั้งแต่ 2 คน ขึ้นไปร่วมกันใช้ศาสตร์และศิลป์ โดยใช้ทรัพยากรที่เหมาะสมดำเนินไปในแนวทางที่จะบรรลุผล

สำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหน้าที่อันที่จะสร้างและรักษาไว้ซึ่งสถานะที่จะเอื้ออำนวยต่อการบรรลุวัตถุประสงค์ ด้วยความพยายามร่วมกันของกลุ่มบุคคล

มาตรฐานฟาร์มโคนม

มาตรฐานฟาร์มโคนมและการผลิตน้ำนมดิบ กำหนดเป็นมาตรฐานเพื่อให้ฟาร์มโคนมที่ต้องการขึ้นทะเบียน รับรองว่าเป็นฟาร์มโคนมที่ได้มาตรฐานเป็นที่ยอมรับ ได้ยึดถือเป็นแนวทางปฏิบัติด้านการจัดการฟาร์ม ซึ่งมาตรฐานนี้เป็นเกณฑ์มาตรฐานขั้นพื้นฐาน สำหรับฟาร์มโคนมที่จะได้รับการรับรอง

หลักเกณฑ์การให้คะแนนการตรวจประเมินการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับฟาร์มโคนม (ฟาร์มมาตรฐานโคนม) พ.ศ.2554 มี 9 ด้านดังนี้

1. ด้านองค์ประกอบของฟาร์ม

ในการจัดตั้งฟาร์มโคนมทำเลที่ตั้งของฟาร์มเป็นสิ่งที่จะต้องคำนึงอย่างยิ่ง ถ้าที่ตั้งฟาร์มโคนมมีทำเลที่ดีตั้งบนทำเลที่ไม่มีน้ำท่วมขัง การบริหารจัดการเลี้ยง โคที่สะดวกต่อการจัดการ ทำเลที่ดีต้องอยู่ห่างจากศูนย์รวบรวมน้ำนมดิบ ในรัศมีไม่เกิน 20 กิโลเมตร อยู่ห่างจากโรงฆ่าสัตว์และตลาดนัดค้าสัตว์ อย่างน้อย 5 กิโลเมตรเพื่อป้องกันการแพร่ระบาดของโรค หรือมีมาตรการอื่น ๆ ที่สามารถป้องกันการแพร่ระบาดของโรคได้ อยู่ห่างจากแหล่งปนเปื้อนของอันตรายทางกายภาพ เคมี และชีวภาพ เช่น โรงงานอุตสาหกรรม แหล่งรวมขยะ หากอยู่ในสภาพเสี่ยง ต้องมีมาตรการในการ

ผังและลักษณะของฟาร์ม มีการวางผังฟาร์มที่ดี มีพื้นที่เลี้ยงสัตว์เป็นสัดส่วน แยกจากบ้านพักอาศัยและสำนักงาน มีพื้นที่ของฟาร์มมีขนาดเพียงพอ และเหมาะสมกับการเลี้ยงโคนม มีโรงเก็บอาหารสัตว์ โรงผสมอาหาร หรือพื้นที่เก็บอาหารเป็นสัดส่วน มีพื้นที่เก็บอุปกรณ์ เครื่องมือรีดนมและสารเคมีแยกเป็นสัดส่วน มีรั้วรอบบริเวณพื้นที่การเลี้ยง ป้องกันบุคคลและสัตว์พาหะเข้า-ออกได้ ด้านโรงเรือนควรเป็นบริเวณที่โปร่ง อากาศถ่ายเทได้ดี มีร่มเงาในฟาร์มเพียงพอ คอกพักควรมีพื้นที่สำหรับโคนม ไม่น้อยกว่า 4 ตารางเมตรต่อตัว โรงเรือนต้องสร้างด้วยวัสดุที่คงทน และไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อคนและสัตว์ สามารถป้องกันความร้อนจากแสงแดดและฝนได้ พื้นโรงรีดนมทำด้วยคอนกรีตไม่ขัดมัน มีความลาดเอียง ไม่มีน้ำขัง และยกระดับสูงกว่าพื้นดิน มีระบบระบายน้ำที่ดี ในกรณีพื้นโรงเรือนเป็นดินจะต้องเป็นดินอัดแน่น มีระบบการกำจัดของเสียที่มีประสิทธิภาพ และขนาดเหมาะสมกับจำนวนสัตว์ หลังคาโรงเรือนยกสูงโปร่ง อากาศสามารถถ่ายเทได้ดีและไม่มี สิ่งก่อสร้างหรือวัตถุบังลม รางอาหาร และภาชนะบรรจุน้ำกินทำด้วยวัสดุที่ทำความสะอาดง่าย มีปริมาณเพียงพอ และอยู่ในที่ร่มควรมีแสงส่องสว่างเพียงพอในการปฏิบัติงาน ถ้า

แสงธรรมชาติไม่เพียงพอ ควรใช้แสงสว่างจากไฟฟ้าช่วยและควรมีไฟฟ้าฉุกเฉินใช้กรณีไฟฟ้าขัดข้อง มีเครื่องมือและอุปกรณ์เพียงพอ และเหมาะสมในการปฏิบัติงานและโดยเฉพาะอุปกรณ์เกี่ยวกับการรีดนม ให้เก็บอย่างถูกสุขลักษณะ

2. ด้านอาหารสำหรับโคนม

อาหารสำหรับโคนม มี 2 ชนิด คือ อาหารข้นและอาหารหยาบ โดยที่อาหารข้นที่มีคุณภาพตามกฎหมายการควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์ กรณีซื้ออาหารข้นต้องซื้อจากแหล่งผลิตที่ได้รับใบอนุญาตตามกฎหมาย ว่าด้วยการควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์ ในกรณีที่ผสมอาหารข้นเอง ห้ามใช้สารต้องห้ามตามกฎหมายว่าด้วยการควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์ วัสดุบรรจุกระสอบหรือไซโลบรรจุอาหารอาหารสัตว์ต้องสะอาด แห้ง กันความชื้นได้ ไม่มีเชื้อรา ไม่เคยบรรจุวัตถุดิบพิษ การขนส่งต้องเหมาะสม มีการตรวจรับอาหารสัตว์ และควรตรวจสอบคุณภาพอาหารสัตว์เบื้องต้นอย่างสม่ำเสมอ และมีการสุ่มตรวจสอบหรือทวนสอบคุณภาพอาหารสัตว์ และสารตกค้างทางห้องปฏิบัติการ มีสถานที่เก็บรักษาอาหารสัตว์ที่เหมาะสม สะอาด แห้ง ปลอดภัยจากสัตว์พาหะสามารถป้องกันการปนเปื้อนและการเสื่อมสภาพของอาหารสัตว์ มีการระบายอากาศได้ จัดวางอาหารสัตว์เหมาะสมและสะดวกในการปฏิบัติงาน อาหารหยาบคุณภาพดีเพียงพอกับความต้องการของโคนมและสอดคล้อง กับอาหารข้นโดยเหมาะสมกับช่วงอายุและสายพันธุ์ ตามหลักวิชาการ ส่วนภาชนะหรืออุปกรณ์ให้อาหาร ควรสะอาด และมีจำนวนเพียงพอ ตามกำหนดในคู่มือการจัดการประจำฟาร์ม

3. ด้านแหล่งน้ำ

ในการเลี้ยงโคนมแหล่งน้ำที่ใช้เลี้ยงโคนมต้องสะอาด และป้องกันการปนเปื้อนได้ เป็นแหล่งน้ำที่มีน้ำสะอาดและเพียงพอสำหรับโคกินและเหมาะสมสำหรับใช้ในฟาร์ม ตามวัตถุประสงค์

4. ด้านการจัดการฟาร์ม

ในด้านการจัดการฟาร์มที่เหมาะสม การจัดการโคแรกคลอดถึงหย่านม ลูกโคแรกคลอดควรอยู่กับแม่โคก่อน 3 วันแรก โดยที่สามวันแรกลูกโคต้องกินนม น้ำเหลืองอย่างน้อย 3 วัน หลังจากนั้นก็ย้ายลูกโคไปอยู่กับโคที่เลี้ยงตอนเช้า 2-3 ชั่วโมง ตอนเย็นควรให้อาหารข้นโคอ่อนเพิ่มเพื่อให้หย่านมได้เร็วขึ้น

การจัดการโครุ่น โคนิว (ตั้งแต่หย่านมถึงผสมพันธุ์) ซึ่งโครุ่นจะมีอายุตั้งแต่ 4 เดือนขึ้นไป การเลี้ยงจะไม่ค่อยมีปัญหามากนัก การเลี้ยงโคเริ่มเลี้ยงในแปลงหญ้าได้และให้อาหารตามอายุของโค ให้โคได้ออกกำลังกายโดยการปล่อยในแปลงหญ้า การจัดการโคท้อง ในโคท้องควรจะดูแลเป็นพิเศษเพราะโคท้องต้องการโภชนาการสูง การจัดการโครีดนมการปฏิบัติต่อแม่โครีดนม

ควรกระทำด้วยความนุ่มนวล สม่่าเสมอ ขณะรีดไม่ควรให้แม่โคตื่นตกใจ หรือมีความเครียดเพราะจะทำให้แม่โคให้นมลดลง การรีดนมควรจะมีเวลากำหนดแน่นอน ปกติรีดวันละ 2 ครั้ง กรณีที่แม่โคให้นมมากอาจจะรีดวันละ 3 ครั้ง กรณีที่รีดวันละ 2 ครั้ง ช่วงห่างของการรีดนมควรห่างกันประมาณ 12 ชั่วโมง ไม่ควรรีดนมผิดเวลาไปจากที่ปฏิบัติเป็นประจำ ก่อนรีดนมต้องทำความสะอาดเต้านมโดยการเช็ดล้าง และกระตุ้นให้แม่โคปล่อยน้ำนม การรีดนมควรรีดให้เสร็จและหมดเต้านมภายใน 5-7 นาที อุปกรณ์เครื่องใช้เกี่ยวกับการรีดนม ต้องสะอาด คนรีดนมต้องสะอาดและมีสุขภาพดี ไม่ควรเปลี่ยนคนรีดนมโดยไม่จำเป็น การจัดการแม่โคแห้งนมตามปกติก่อนคลอดประมาณ 2 เดือน ควรจะทำการหยุดรีดนม เพื่อให้โอกาสแม่โคได้สะสมอาหารให้เพียงพอก่อนการคลอดลูก หากแม่โคมีความสมบูรณ์ก่อนคลอดจะทำให้ได้ลูกที่แข็งแรง และให้ผลผลิตน้ำนมได้ดี ฉะนั้นก่อนที่จะหยุดรีดนม ให้สังเกตความสมบูรณ์ของแม่โคว่าสมบูรณ์ดีหรือไม่ ถ้าไม่สมบูรณ์หรือผอมเกินไป ก็ให้เพิ่มอาหารขึ้น แต่อย่างไรก็ตามการเพิ่มอาหารขึ้นในช่วงรีดนม แม่โคจะใช้อาหารได้ดีกว่า ดังนั้นจึงควรเลี้ยงแม่โคให้สมบูรณ์และเมื่อหยุดรีดนมจะให้อาหารขึ้นเสริมเพียงเล็กน้อย โดยให้อาหารหยาบเป็นหลักเพื่อรักษาน้ำหนัก หรือความสมบูรณ์ของแม่โคให้คงที่ เมื่อแม่โคคลอดลูกแล้วจัดการเลี้ยงดูตามวิธีการเลี้ยงดูแม่โคต่อไป

การจัดการด้านอาหารและน้ำ อาหารและการให้อาหาร โคนมเป็นสัตว์สี่กระเพาะ หรือที่เรียกว่า สัตว์เคี้ยวเอื้อง ซึ่งอาหารที่ใช้เลี้ยงสัตว์ประเภทนี้จะมี 2 ชนิดคือ อาหารหยาบ เช่น หญ้า ถั่ว อาหารสัตว์ ฟางข้าว และอาหารข้น เช่น อาหารผสม ในการให้อาหารแก่ โคนม อาหารทั้ง 2 ชนิด จะมีความสำคัญเท่าๆ กัน และต้องมีความสัมพันธ์กัน เพื่อที่จะทำให้โคนม สามารถให้น้ำนมได้สูงสุดตามความสามารถของโคแต่ละตัวที่จะแสดงออก โคนมในปัจจุบันได้รับการปรับปรุงพันธุ์จนมีความสามารถในการให้น้ำนมได้สูงกว่าแต่ก่อน ถ้าพิจารณาให้อาหารหยาบเพียงอย่างเดียว โดยเฉพาะอย่างยิ่งอาหารหยาบในเขตร้อนอย่างประเทศไทย ซึ่งมีคุณค่าทางอาหารต่ำ มีโภชนะ ไม่เพียงพอแก่ความต้องการของแม่โคนม จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องการให้อาหารข้นเสริมจะเห็นได้ว่าอาหาร ข้นจะเข้าไปมีบทบาทต่อการผลิตน้ำนมมากขึ้น นอกจากนั้นบทบาทที่สำคัญอีกอย่างก็คือ จะเป็นตัวกำหนด ผลตอบแทนที่จะได้รับจากการเลี้ยง โคนม ทั้งนี้เพราะค่าใช้จ่ายในด้านอาหารจะเป็นค่าใช้จ่ายที่สูงที่สุดคือ ประมาณร้อยละ 70 ของต้นทุนทั้งหมด

การควบคุมและกำจัดสัตว์พาหะ ถ้ามีสัตว์ป่วยหรือตายโดยรู้ว่าเป็นโรคระบาด หรือมีสัตว์ป่วยหรือตายโดยปัจจุบันอันไม่อาจคิดเห็นได้ว่าป่วยหรือตายโดยเหตุใด หรือในหมู่บ้านเดียวกัน หรือในบริเวณใกล้เคียงกัน มีสัตว์ตั้งแต่สองตัวขึ้นไปป่วยหรือตาย มีอาการคล้ายคลึงกันในระยะเวลาห่างกันไม่เกินเจ็ดวัน ให้เจ้าของแจ้งต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ สारวตฺร หรือสัตวแพทย์ท้องถิ่น ภายในเวลาสี่สิบสี่ชั่วโมงนับแต่เวลาที่สัตว์ป่วยหรือตาย ในกรณีที่สัตว์ป่วย ให้เจ้าของควบคุมสัตว์

ป่วยทั้งหมดไว้ภายในบริเวณที่สัตว์อยู่ และห้ามมิให้เจ้าของหรือบุคคลอื่นใดเคลื่อนย้ายสัตว์ป่วยไปจากบริเวณนั้น ในกรณีที่สัตว์ตายตามวรรคก่อน ให้เจ้าของควบคุมซากสัตว์นั้นให้คงอยู่ ณ ที่ที่สัตว์นั้นตาย และห้ามมิให้เจ้าของหรือบุคคลอื่นใดเคลื่อนย้าย ซ้ำแหละ หรือกระทำอย่างใดแก่ซากสัตว์นั้น ถ้าพนักงานเจ้าหน้าที่ สार्वत्र หรือสัตวแพทย์ไม่อาจมาตรวจซากสัตว์นั้นภายในเวลาสี่สิบแปด ชั่วโมงนับแต่เวลาที่สัตว์นั้นตาย ให้เจ้าของฝังซากสัตว์นั้นใต้ระดับผิวดินไม่น้อยกว่าห้าสิบเซนติเมตร สำหรับซากสัตว์ใหญ่ให้พุนดินกลบหลุมเหนือระดับผิวดินไม่น้อยกว่าห้าสิบเซนติเมตร อีกด้วย

การจัดการบุคลากร มีบุคลากรเหมาะสมกับจำนวนโคนมที่เลี้ยง มีการฝึกอบรมบุคลากรอย่างต่อเนื่อง และมีบันทึกข้อมูลการฝึกอบรม ในฟาร์มมีสัตวแพทย์ที่มีใบอนุญาตเป็นผู้ควบคุมฟาร์ม โคนมกำกับดูแลด้านสุขภาพ โคนม บุคลากรมีสุขลักษณะส่วนบุคคลที่ดี มีการตรวจสอบก่อนทำการรีดนม บุคลากรที่ทำงานในฟาร์มต้องได้รับการตรวจสุขภาพเป็นประจำทุกปี และได้รับการรับรองว่าไม่เป็นโรคฉี่หนู

การทำความสะอาดและการบำรุงรักษา พื้นคอกสะอาดแห้ง มีการเก็บมูลสัตว์ไม่ให้สะสมอยู่ข้างคอก ทำความสะอาดโรงเรือน อุปกรณ์ ล้างรางอาหารและรางน้ำอย่างสม่ำเสมอ ไม่ให้มีเศษอาหารเก่าเชื้อรา หรือมูลโค สะสม ตัดหญ้าและทำความสะอาดรอบโรงเรือน ทำความสะอาดโรงรีดนม และอุปกรณ์ทั้งหมดในโรงรีดนมสม่ำเสมอ

5. ด้านสุขภาพสัตว์

การป้องกันและควบคุมโรค ระบุแหล่งที่มาของโคนม โคนมที่ซื้อเข้าฟาร์มจะต้องได้รับการกักโรค และตรวจรับรองสุขภาพจากเจ้าหน้าที่กรมปศุสัตว์ มีการป้องกันเชื้อโรคจากภายนอกฟาร์ม มีระบบการทำลายเชื้อโรคก่อนเข้าและออกจากฟาร์ม มีการบันทึกยานพาหนะและบุคคลที่เข้า-ออกฟาร์มทุกชนิดที่ตรวจสอบได้

การสร้างภูมิคุ้มกัน โรคมีโปรแกรมการฉีดวัคซีน โรคปากและเท้าเปื่อยหรือวัณโรคอื่นๆ ตามความเหมาะสม มีโปรแกรมการถ่ายพยาธิภายใน และกำจัดพยาธิภายนอก

การควบคุมโรคมีการตรวจติดตามสุขภาพโคนมและการจัดการโคนมป่วย การควบคุมและกำจัดสัตว์พาหะบริเวณโรงรีดนม สถานที่เก็บอาหารสัตว์ มีการตรวจโรคฉี่หนูโรค และโรคแท้งติดต่อ อย่างน้อยปีละครั้ง กรณีเกิดโรคระบาดหรือสงสัยว่าเกิดโรคระบาดให้ปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยโรคระบาดสัตว์และคำแนะนำของกรมปศุสัตว์

การบำบัดโรคโคนม มีสัตวแพทย์ผู้ควบคุมฟาร์มปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยวิชาชีพการสัตวแพทย์ การรักษาโรคต้องอยู่ภายใต้ความดูแลของสัตวแพทย์ผู้ควบคุมฟาร์ม หรือผู้ที่ได้รับ

มอบหมายจากสัตวแพทย์ผู้ควบคุมฟาร์ม การใช้ยาภายในฟาร์มปฏิบัติตาม มกษ. 9032 มาตรฐานสินค้าเกษตร เรื่อง ข้อปฏิบัติการควบคุมการใช้ยาสัตว์ และมีการเก็บรักษายาสัตว์เหมาะสม

6. ด้านสวัสดิภาพสัตว์

โคนมที่เลี้ยงในฟาร์มควรมีอิสระในการเคลื่อนไหว อยู่สบายและปลอดภัยมีการดูแลตัดแต่งกีบโคทุกตัวที่มีปัญหา โคนมที่ป่วย บาดเจ็บหรือพิการควรมีการดำเนินการอย่างเหมาะสมเพื่อไม่ให้เกิดการทรมานสัตว์

7. ด้านสิ่งแวดล้อม

ในด้านสิ่งแวดล้อมในฟาร์ม มีการรวบรวมและกำจัดขยะมูลฝอยที่เหมาะสม มีการจัดการซากสัตว์ ปฏิบัติตามสัตวแพทย์ผู้ควบคุมฟาร์ม มีการเก็บกวาดและจัดการมูลโคที่เหมาะสม ในกรณีน้ำเสียที่ต้องการจะปล่อยลงแหล่งน้ำสาธารณะ ให้มีระบบบำบัด น้ำเสียให้เหมาะสมและมีคุณภาพน้ำตามมาตรฐานคุณภาพน้ำทิ้งตามที่ ราชการกำหนด

8. ด้านการผลิตน้ำนมดิบ

ในการรีดน้ำนมโค ผู้รีดนมต้องมีสุขภาพดี ปราศจากโรคติดต่อที่จะแพร่กระจาย เชื้อมา ยัง โคนมหรือน้ำนม ผู้รีดนมต้องปฏิบัติตามหลักสุขลักษณะส่วนบุคคลที่ดี การเตรียมแม่โคก่อนการรีด ต้องเตรียมแม่โคก่อนทำการรีดนมให้สะอาด ทำความสะอาดบริเวณเต้านมก่อนทำการรีดนมทุกครั้ง ก่อนรีดนมให้รีดนม 2-3 ครั้ง เพื่อทดสอบน้ำนมว่าผิดปกติหรือไม่ และมีการทดสอบเต้านมอีกเสบทุกเต้าก่อนรีดนมลงถังรวม กรณีที่ใช้อย่าง โคนม ต้องพันระยะหยุดยอก่อนรีดน้ำนมเพื่อจำหน่าย และให้ส่งน้ำนมตรวจสอบยาปฏิชีวนะตกค้าง

การรีดนม ต้องรีดนมให้ถูกต้องตามหลักวิธี และหลังรีดนมเสร็จต้องจุ่มหัวนมในน้ำยาจุ่มหัวนมทุกครั้ง อุปกรณ์และภาชนะรองรับน้ำนมดิบต้องสะอาด ไม่มีกลิ่นอับหรือบูดผิวยืด ไม่มีรอยเชื่อมต่อ ไม่ทำปฏิกิริยากับน้ำนมดิบ และทำความสะอาดฆ่าเชื้อก่อนและหลังการใช้ หลังจากรีดนมเสร็จต้องทำความสะอาดอุปกรณ์รีดนม กรณีใช้เครื่อง รีดนมให้ถอดชิ้นส่วนออกล้างและผึ่งลมให้แห้งทุกครั้ง

การขนส่งน้ำนมดิบ น้ำนมดิบที่รีดได้และบรรจุในถัง ต้องรีบขนส่งไปยังศูนย์รวบรวมน้ำนมดิบ หรือโรงงานแปรรูปให้เร็วที่สุด หลังจากส่งน้ำนมแล้ว ต้องทำความสะอาดถังนมโดยเร็ว

9. ด้านการบันทึกข้อมูล

ฟาร์มที่มีมาตรฐานต้องมีระบบบันทึกข้อมูล โดยใช้แบบ ผท.1 ของกรมปศุสัตว์ หรือบันทึกที่ใกล้เคียงกับ ผท. 1 มีระบบการบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารฟาร์ม เช่น ข้อมูลด้าน

บุคลากร การฝึกอบรม ข้อมูลด้านสุขภาพ มีระบบการบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการด้านผลผลิต เช่น ข้อมูลตัวโค อาหารและน้ำ การจัดการฟาร์ม สุขภาพสัตว์ การให้ผลิต ผลวิเคราะห์

ดังนั้นผู้วิจัยจึงสรุปได้ว่า มาตรฐานฟาร์มโคนมและการผลิตน้ำนมดิบ เป็นการกำหนดวิธีปฏิบัติด้านฟาร์ม การจัดการฟาร์ม สุขภาพโคนม การเก็บรักษาน้ำนมดิบ และการจัดการสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ได้น้ำนมที่ถูกต้องลักษณะและเหมาะสมสำหรับผู้บริโภค

ระเบียบมาตรฐานฟาร์มโคนมและการผลิตน้ำนมดิบของประเทศไทย พ.ศ.2542

ตามประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เรื่อง มาตรฐานฟาร์มโคนมและการผลิตน้ำนมดิบของประเทศไทย พ.ศ. 2542 ลงวันที่ 3 เดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2542 ซึ่งได้กำหนดมาตรฐานฟาร์มโคนมและการผลิตน้ำนมดิบของประเทศไทย เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงคุณภาพ การอำนวยความสะดวกของการค้า และการคุ้มครองผู้บริโภค ในการนี้เพื่อให้เจ้าของฟาร์มโคนมและสัตวแพทย์ที่ทำหน้าที่ควบคุมกำกับดูแลด้านสุขภาพสัตว์และสุขอนามัยภายในฟาร์มโคนมได้ยึดถือปฏิบัติ จึงจัดทำคู่มือนี้ขึ้น เพื่อใช้เป็นแนวทางเดียวกัน ทั้งการปฏิบัติและการควบคุมดูแลภายในฟาร์ม องค์ประกอบของฟาร์ม การจัดการฟาร์ม การจัดการด้านสุขภาพ การจัดการสิ่งแวดล้อม การผลิต การเก็บรักษาและขนส่งน้ำนมดิบ เพื่อให้ได้ฟาร์มโคนมที่เป็นมาตรฐาน ซึ่งจะมีผลต่อราคาน้ำนมดิบและความปลอดภัยของผู้บริโภค ตามวัตถุประสงค์ของประกาศกระทรวงฯ โดยมีรายละเอียดของคู่มือดังนี้

องค์ประกอบของฟาร์ม

1. ทำเลที่ตั้งของฟาร์ม

ทำเลที่ตั้งฟาร์มควรอยู่ในทำเลที่ดี บ้านพักอาศัย ควรตั้งห่างจากฟาร์มไม่น้อยกว่า 50 เมตร อยู่ห่างจากศูนย์รวบรวมน้ำนมดิบ ในรัศมีไม่เกิน 20 กิโลเมตรสามารถป้องกันการแพร่ระบาดของโรคจากภายนอกที่จะเข้ามาในฟาร์ม อยู่ห่างจากแหล่งชุมชน โรงฆ่าสัตว์ ตลาดนัดค้าสัตว์ และแหล่งน้ำสาธารณะ ไม่น้อยกว่า 5 กิโลเมตร ฟาร์มไม่ก่อกมลภาวะต่อเพื่อนบ้าน หรือได้รับการยินยอมจากองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น (กรณีจัดตั้งฟาร์มใหม่)

2. ลักษณะของฟาร์ม

ลักษณะของฟาร์มที่ดี มีร่มเงาพอเพียงสำหรับโคทุกตัว มีพื้นที่สำหรับโค ระบบขี้โรง ต้องการพื้นที่ไม่น้อยกว่า 4 ตารางเมตร/ตัว ในระบบเลี้ยงปล่อย ต้องการพื้นที่ไม่น้อยกว่า 6 ตารางเมตร/ตัว มีบริเวณโรงเรือนเลี้ยง โรงพัก ลูกโค โครุ่น โคนาง ที่เก็บอาหารและเวชภัณฑ์แยก

เป็นส่วนสำคัญและไม่ให้สัตว์เลี้ยงที่อาจเป็นพาหะนำโรค เช่น สุนัข แมว เข้าไปในโรงเรือนเลี้ยงโคนม น้ำใช้ในฟาร์ม เพื่อสุขภาพและสุขอนามัยของโคนมในฟาร์ม น้ำเพื่อการอุปโภคและบริโภค ในฟาร์มต้องเป็นน้ำที่สะอาด เหมาะสมที่จะนำมาใช้ โดยพิจารณาจากแหล่งน้ำธรรมชาติจาก บ่อ สระ น้ำบาดาล เหล่านี้ ต้องมาจากบริเวณที่ไม่มีกร ปนเปื้อนน้ำเสียจากโรงเรือนเลี้ยงสัตว์ โรงงาน อุตสาหกรรม ที่พักอาศัย สำนักงาน ฯลฯ ลักษณะน้ำ มีลักษณะใส สะอาด ปราศจากสิ่งแขวนลอย

3. ลักษณะของโรงเรือน

โรงเรือน โคนม มีลักษณะดังนี้

3.1 พื้นโรงเรือนต้องทำด้วยคอนกรีตไม่ขัดมัน มีความลาดเอียง มีระบบระบาย น้ำที่ดี เพื่อป้องกัน ไม่ให้เกิดการสะสมของเสียขึ้นภายในโรงเรือน และยกระดับสูงขึ้นกว่าระดับพื้นดิน เช่นเดียวกับพื้นโรงเรือนเลี้ยงสัตว์ กรณีพื้นของโรงเรือนเป็นดิน ต้องมีระบบการกำจัดของเสียที่มี ประสิทธิภาพ เพื่อป้องกันการหมักหมมของของเสียที่อาจเป็นแหล่งเพาะโรคได้

3.2 หลังคาโรงเรือนยกสูงโปร่งไม่ต่ำกว่า 2 เมตร อากาศสามารถถ่ายเทได้ดี ไม่มี สิ่งก่อสร้างหรือวัตถุบังทางลม สามารถป้องกันความร้อนจากแสงแดด และกันฝนได้

3.3 โรงเรือนต้องสร้างด้วยวัสดุที่คงทนถาวร เพื่อให้มีอายุการใช้งานนาน และไม่ก่อให้เกิด อันตรายต่อตัวสัตว์และบุคลากรที่ทำงานในฟาร์ม

3.4 รางอาหารและน้ำ ต้องถูกสร้างขึ้นให้สะดวกในการทำความสะดวก และมี พอดีกับขนาด และจำนวนของโคที่เลี้ยงในแต่ละ โรงเรือน

3.5 พื้นโรงเลี้ยงโคบริเวณที่ติดกับรางอาหาร ควรเป็นพื้นคอนกรีต ขนาดกว้างไม่ น้อยกว่า 1.5 เมตร เพื่อสะดวกต่อการทำความสะอาด และให้อาหาร

การจัดการฟาร์ม

1. การจัดการโรงเรือน

โรงเรือนเลี้ยงโค มีความสะอาดและแห้ง ต้องล้างรางอาหารและรางน้ำอย่าง สม่ำเสมอ ไม่ให้มีเศษอาหารเก่า เชื้อรา หรือมูลโคต้องเก็บกวาดมูลโค และเศษอาหารออกจากพื้น โรงเลี้ยงอย่างสม่ำเสมอ ต้องตัดหญ้าและทำความสะอาดรอบๆ รั้วของโรงเลี้ยง เพื่อมิให้เป็นแหล่ง เพาะเชื้อโรค และแมลงต่างๆ ที่เป็นพาหะของโรค

อุปกรณ์การรีดนม ต้องมีความสะอาดและแห้ง ภาชนะและอุปกรณ์ที่สัมผัสกับ น้มนม ต้องเป็นโลหะไร้สนิม เช่น อลูมิเนียมสแตนเลส และไม่มียอดตะเข็บ ภาชนะและอุปกรณ์ที่ สัมผัสกับน้ำนม ต้องไม่มีกลิ่นน้ำนมบูด ต้องล้างด้วยน้ำยา ซ้ำเชื้อ อย่างสม่ำเสมอ เช่น น้ำยาคลอรีน ความเข้มข้น 200 พีพีเอ็ม

2. การจัดการด้านบุคลากร

การดูแลด้านสุขภาพสัตว์ และการใช้ยาในฟาร์ม-มีสัตว์แพทย์ที่มีใบอนุญาต ประกอบการวิชาชีพการสัตวแพทย์ชั้นหนึ่งตามพระราชบัญญัติวิชาชีพการสัตวแพทย์ พ.ศ. 2545 และได้รับใบอนุญาตสัตวแพทย์ผู้ควบคุมฟาร์มโคนมจากกรมปศุสัตว์ การจัดการเลี้ยงคูฝูงโคและการสุขภาพในฟาร์ม มีบุคลากรด้านสัตวบาลและผู้เลี้ยงสัตว์พอเพียงและเหมาะสมกับจำนวนโค ทั้งนี้ จำนวน แรงงานอาจขึ้นกับปัจจัยต่างๆ ได้แก่ ชนิดของโรงเรือน ระบบการเลี้ยง อุปกรณ์ และสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ในฟาร์ม บุคลากรที่ทำงานในฟาร์มต้องได้รับการตรวจสุขภาพเป็นประจำทุกปี เพื่อป้องกันโรคที่สามารถติดต่อจากสัตว์สู่คน หรือจากคนสู่สัตว์โดยเฉพาะวัณโรค

3. คู่มือการจัดการฟาร์ม

ผู้ประกอบการต้องมีคู่มือการจัดการฟาร์ม ที่มีรายละเอียดของการจัดการเลี้ยงคู การให้อาหาร การป้องกันโรค การใช้ยาในฟาร์ม และข้อควรระวังของโคนม เพื่อที่จะสามารถใช้งาน ประเมินประสิทธิภาพของฟาร์มโคนม ซึ่งมีรายละเอียดการปฏิบัติแต่ละระยะ ดังนี้

- 3.1 การจัดการ ลูกโคแรกคลอดถึงหย่านม
- 3.2 การจัดการ โครุ่น-โคสาว (ตั้งแต่หย่านม-ผสมพันธุ์ได้)
- 3.3 การจัดการ โคท้อง
- 3.4 การจัดการ โครีดนม
- 3.5 การจัดการ แม่โคแห้งนม

4. ระบบการบันทึกข้อมูล

ฟาร์มโคนมจะต้องมีระบบการบันทึกข้อมูล ซึ่งประกอบด้วยข้อมูลที่มีการบันทึกอย่างเป็นระบบหรือเป็นบันทึกช่วยจำเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นภายในฟาร์ม แล้วสามารถนำมาประมวลผลเพื่อประเมินสถานการณ์การผลิตของฟาร์ม ทำให้การจัดการต่างๆ เป็นไปอย่างมีระบบ และสามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างถูกต้องกับสาเหตุ นอกจากนี้ข้อมูลที่ได้ยังสามารถใช้ในการวิเคราะห์ต่างๆ ต่อไป อาทิเช่น พันธุกรรม และสุขภาพสัตว์ เป็นต้น บันทึกที่ควรมีได้แก่

- 4.1 มีบัตรประจำตัวโค เครื่องหมายตัวสัตว์ และพันธุ์ประวัติ บันทึกระบบการสืบพันธุ์ บันทึกผลผลิตนมและบันทึกสุขภาพสัตว์ การใช้ยาสัตว์
- 4.2 มีการบันทึกการจัดการอาหารสัตว์และระบบบัญชีรายรับ-รายจ่ายของฟาร์ม

5. การจัดการด้านอาหารสัตว์

อาหารหยาบและอาหารข้น จัดให้มีอาหารหยาบคุณภาพดีเพียงพอกับความ ต้องการของสัตว์และสอดคล้องกับอาหารข้น

5.1 ภาชนะบรรจุและการขนส่ง

ภาชนะบรรจุอาหารสัตว์ ต้องใหม่ สะอาด แข็ง กันความชื้นได้ ไม่เคยใช้บรรจุ วัตถุมีพิษ บัญหรือวัตถุอื่นใด ที่อาจเป็นอันตรายต่อสัตว์ ไม่มีสารที่จะปนเปื้อนกับอาหารสัตว์ ไม่มี เชื้อรา และจุลินทรีย์ การขนส่งอาหารสัตว์จากผู้ขาย ผู้ผลิต ผู้นำเข้า มาสู่ฟาร์ม ต้องรักษาสภาพของ อาหารสัตว์ตลอดการขนส่ง

5.2 การตรวจสอบคุณภาพอาหารสัตว์

มีการตรวจสอบคุณภาพอาหารสัตว์อย่างสม่ำเสมอ อย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง หรือตาม การสุ่มตรวจจากเจ้าหน้าที่

5.3 การเก็บอาหารสัตว์

เก็บในห้องเก็บอาหารสัตว์โดยเฉพาะ บนพื้นรองที่ยกสูงจากพื้นห้อง ห้องเก็บ อาหารต้องสะอาด ไม่อับชื้น

6. การจัดการด้านสุขภาพสัตว์

ฟาร์มจะต้องมีการจัดการด้านสุขภาพสัตว์ เพื่อให้เป็นมาตรฐานเดียวกันในด้าน การป้องกันและควบคุมโรค รวมทั้งการบำบัดโรค เพื่อผลต่อสุขภาพโคนม และน้ำนมดิบที่ได้ มาตรฐาน

6.1 การป้องกันและควบคุมโรค

การป้องกันและควบคุมโรค มีระบบการทำลายเชื้อโรคก่อนเข้าและออกจาก ฟาร์ม โดยมีบ่อน้ำยาฆ่าเชื้อโรค หรือมีการพ่นน้ำยาฆ่าเชื้อโรค ก่อนเข้าฟาร์มใช้น้ำยาฆ่าเชื้อทำความสะอาด พื้นคอก และพื้นโรงรีดนมเดือนละครั้ง หรือหลังพบมีโรคเด้านมอักเสบ มีโปรแกรมการให้ วัคซีนโรคปากและเท้าเปื่อย โรคเฮโมรายิกเซพติกซีเมีย และมีโปรแกรมกำจัดพยาธิภายในและ ภายนอก รวมทั้ง มีการดูแลการตัดแต่งกีบโคทุกตัวที่มีปัญหา เพื่อให้โคเดินได้สะดวก ไม่เป็นการ ทรมานสัตว์ มีการตรวจ โรควันโรค และโรคแท้งติดต่อ เป็นประจำอย่างน้อยปีละหนึ่งครั้งและ รับรองผลการตรวจโดยสัตวแพทย์ผู้ควบคุมฟาร์มโคนมที่ซื้อเข้าฟาร์ม จะต้องได้รับการกักโรคและ ตรวจรับรองสุขภาพจากสัตวแพทย์ผู้ควบคุมฟาร์ม

6.2 การบำบัดโรค

การใช้เวชภัณฑ์สำหรับรักษาโคนม ให้มีการใช้เวชภัณฑ์ภายใต้การควบคุมของ สัตวแพทย์ที่ได้รับใบอนุญาตเป็นผู้ประกอบการวิชาชีพการสัตวแพทย์ชั้นหนึ่ง ตามพระราชบัญญัติ วิชาชีพการสัตวแพทย์ พ.ศ. 2545 และมีใบอนุญาตเป็นสัตวแพทย์ผู้ควบคุมฟาร์มโคนม หรือบุคคลที่สัตว แพทย์มอบหมาย การใช้เวชภัณฑ์สำหรับสัตว์ โดยสัตวแพทย์ต้องให้คำแนะนำและเขียนใบสั่ง เวชภัณฑ์โดยมอบหมายเป็นลายลักษณ์อักษร และให้บันทึกข้อมูลการใช้ยาสำหรับสัตว์ในระบบ

การบันทึกข้อมูล สัตวแพทย์ผู้ควบคุมฟาร์มจะต้องคำนึงถึงสารตกค้างในน้ำนม โดยเฉพาะยาปฏิชีวนะ ยาถ่ายพยาธิและอื่นๆ โดยสัตวแพทย์จะต้องคำนึงถึงมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม ข้อกำหนดการควบคุมการใช้ยาสำหรับสัตว์ (มอก.7001-2540) และข้อกำหนดในพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2499 และ พ.ศ. 2542

7. การจัดการสิ่งแวดล้อม

สิ่งปฏิภูลต่างๆ รวมถึงขยะ ต้องผ่านการกำจัดอย่างเหมาะสม เพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบต่อผู้อยู่อาศัยข้างเคียง หรือสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วย

7.1 ขยะมูลฝอย ต้องมีภาชนะรองรับขยะมูลฝอย ซึ่งมีฝาปิดมิดชิด แล้วทำการเก็บรวบรวมนำไปทิ้งในบริเวณที่ทิ้งของเทศบาล สุขาภิบาล หรือองค์การบริหารราชการส่วนท้องถิ่น หรือรวบรวมและกำจัดในที่กำจัดขยะซึ่งแยกไว้เป็นส่วน แยกออกจากบริเวณที่เลี้ยงโค

7.2 ซากสัตว์ กรณีสัตวแพทย์ผู้ควบคุมฟาร์มแนะนำให้ทำลายซาก ให้ฝังซากสัตว์ได้ระดับผิวดิน ไม่น้อยกว่า 50 เซนติเมตร ใช้ยาฆ่าเชื้อโรคที่เหมาะสมรด หรือโรยไปบนซากสัตว์นั้นจนทั่วถึง แล้วกลบดินปิดปากหลุมและพูนดินกลบหลุมเหนือระดับผิวดินไม่น้อยกว่า 50 เซนติเมตร

7.3 มูลสัตว์ เก็บกวาดไม่ให้เกิดการหมักหมมภายในโรงเรือน หรือที่อยู่ของโค จนเกิดกลิ่นอันก่อให้เกิดความรำคาญต่อโค ผู้เลี้ยง และผู้อยู่อาศัยข้างเคียง

7.4 น้ำเสีย ในกรณีปล่อยลงแหล่งน้ำสาธารณะ ฟาร์มจะต้องจัดให้มีระบบบำบัดน้ำเสียให้เหมาะสม และมีคุณภาพน้ำตามมาตรฐานคุณภาพ น้ำทิ้งที่ราชการกำหนด

8. การผลิตน้ำนมดิบ

8.1 การจัดการด้านสุขอนามัยการผลิตน้ำนมดิบ

ในการผลิตน้ำนมดิบ เกษตรกรผู้ทำการรีดนมโค เกษตรกรควรมีสุภาพดี ปราศจากโรคติดต่อที่จะแพร่กระจายเชื่อมโยง โคนมหรือน้ำนม ขณะปฏิบัติงานควรแต่งกายด้วยเสื้อผ้าที่สะอาด การจัดการก่อนการรีดนมโดยทั่วไป ต้องเช็ดล้างตัวโคและเต้านม ทำความสะอาดหัวนมโดยเฉพาะปลายหัวนม ด้วยน้ำยาคลอรีน ก่อนทำการรีดนมทุกครั้ง รีดน้ำนมจากเต้า 2-3 ครั้ง เพื่อคัดกษณะน้ำนม และช่วยลดปริมาณเชื้อโรคที่ปลายหัวนม กรณีที่สงสัยว่าโคนมมีปัญหาเต้านมอักเสบควรตรวจสอบด้วย น้ำยา ซี.เอ็ม.ที. ก่อนรีดนมทุกครั้ง ทุกครั้งที่รีดน้ำนมเสร็จ ควรชั่งน้ำหนักและจดบันทึกปริมาณน้ำนมที่รีดได้ของโคนม แต่ละตัวในแต่ละมือและแต่ละวัน กรณีพบแม่โคแสดงอาการโรคเต้านมอักเสบ โคนมที่มีผล ซี.เอ็ม.ที. บวก ต้องรีดน้ำนมให้หมดเต้า และต้องรีดนมโคตัวนั้นเป็นตัวสุดท้าย โคนมที่ใช้ยาปฏิชีวนะอยู่ ต้องไม่ส่งนมและคำนึงถึงระยะหยุดยา

8.2 วิธีการรีดนม

ในการรีดนมโคมี 2 วิธี ดังนี้

8.2.1 การรีดนมด้วยมือ การรีดนมด้วยมือให้ถูกหลักวิธี โดยรีดนิ้วมือให้ถูกต้อง มือของเกษตรกรต้องแห้งและสะอาด หลังจากรีดนมเสร็จ ต้องจุ่มหัวนมด้วยน้ำยาจุ่มหัวนมทุกครั้ง

8.2.2 การรีดนมด้วยเครื่องการ รีดนมให้ถูกหลักวิธี ตามคำชี้แจงการใช้เครื่องรีดนม หลังจากรีดนมเสร็จ ต้องจุ่มหัวนมด้วยน้ำยาจุ่มหัวนมทุกครั้ง ต้องดูแลรักษาความสะอาดเครื่องรีดโดยถอดชิ้นส่วนออกล้าง และฟั้ลงให้แห้งทุกครั้งที่ใช้งานเสร็จ ต้องหมั่นตรวจเครื่องปั๊มลม ตรวจดูปริมาณน้ำมันเครื่อง แรงอัดอากาศของลูกสูบแรงดันลม แรงอัดอากาศในหัวเครื่องรีดและจังหวะของเครื่องรีด และเปลี่ยนชิ้นส่วนยางรีดหรือท่อยางที่เสื่อมคุณภาพ

8.3 การเก็บรักษาและการขนส่งน้ำนมดิบ

การเก็บรักษาและการขนส่งน้ำนมดิบเกษตรกรควรปฏิบัติดังนี้

8.3.1 หลังจากรีดนมโคเสร็จ เกษตรกรต้องรีบส่งน้ำนมนี้ให้เร็วที่สุด หากไม่ได้ส่งเองก็ไม่ควรปล่อยให้ถึงนมนี้ถูกทิ้งตากแดด ควรวางถังนมไว้ใต้ร่มเงา เพราะความร้อนจะทำให้จุลินทรีย์ที่ปนเปื้อนในน้ำนมแบ่งตัวเพิ่มจำนวนทำให้คุณภาพน้ำนมลดลง

8.3.2 หลังจากส่งน้ำนมแล้วต้องรีบล้างถังนมให้สะอาดและคว่ำฟั้ให้แห้งเพื่อนำมาใช้ในมือต่อไป การทิ้งถังนมไว้ค้างมือ น้ำนมบางส่วนที่ตกค้างในถังจะบูดเน่า เมื่อนำมาบรรจุน้ำนมในมือต่อไปจุลินทรีย์ที่หลงเหลืออยู่จะทำให้คุณภาพน้ำนมลดต่ำกว่าเดิม

8.4 การเก็บตัวอย่างน้ำนม เพื่อการตรวจสอบคุณภาพน้ำนม

การเก็บตัวอย่างน้ำนม เพื่อการตรวจสอบคุณภาพน้ำนม.สหกรณ์หรือศูนย์รวมน้ำนม ควรสุ่มตัวอย่างของสมาชิกตรวจเป็นประจำอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง การเก็บตัวอย่างเพื่อดูปริมาณจุลินทรีย์หรือการเปลี่ยนสีของเมทิลีนลิ้นบลู หรือริซาซูริน ควรเก็บตัวอย่างจากถังน้ำนมรวมของเกษตรกรใส่ในภาชนะฝาปิดนึ่งฆ่าเชื้อ ในปริมาตรประมาณ 200 มิลลิลิตร การตรวจสอบชนิดอื่นสามารถเก็บในขวดฝาปิดที่ล้างสะอาดในปริมาตรที่เท่ากัน การตรวจสอบคุณภาพน้ำนมของโคแต่ละตัว ให้เก็บตัวอย่างน้ำนมในปริมาตรเพียง 30 มิลลิลิตร และคุณภาพน้ำนมดิบโดยรวมของฟาร์มโคนม ให้เป็นไปตามประกาศกระทรวงสาธารณสุข ฉบับที่ 26 พ.ศ. 2522 และ/หรือมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมนมสด (มอก.738-2530)

**ระเบียบการเป็นสมาชิกสหกรณ์โคนมแม่อน อำเภอแม่อน
จังหวัดเชียงใหม่**

อาศัยอำนาจตามความในข้อบังคับของสหกรณ์ข้อ 41 และข้อ 102 ที่ประชุมคณะกรรมการดำเนินการชุดที่ 4 ครั้งที่ 18 วันที่ 13 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2544 ได้กำหนดระเบียบว่าด้วยกลุ่มสมาชิก ดังนี้

ข้อ 1 ระเบียบนี้เรียกว่า “ระเบียบสหกรณ์โคนมแม่อน จำกัด ว่าด้วยกลุ่มสมาชิก พ.ศ. 2544”

ข้อ 2 ระเบียบนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 14 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2544 เป็นต้นไป

ข้อ 3 การจัดตั้งกลุ่ม สมาชิกทุกคนต้องเข้าสังกัดกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง ซึ่งตั้งขึ้นโดยรวมสมาชิกที่อยู่ใกล้เคียงกันและมีลักษณะงานเกษตรกรรมทำนองเดียวกันนั้นเข้าด้วยกัน

สมาชิกจะย้ายจากกลุ่มหนึ่งไปเข้าสังกัดอีกกลุ่มหนึ่งซึ่งตนอยู่ใกล้เคียงและมีลักษณะงานเกษตรกรรมทำนองเดียวกันได้ ต่อเนื่องได้แจ้งที่ประชุมกลุ่มเดิมทราบ และที่ประชุมกลุ่มซึ่งตนจะเข้านั้นได้ลงมติรับรองโดยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสองในสามของจำนวนสมาชิกที่เข้าประชุม ทั้งนี้ให้ประธานกลุ่มทั้งสองแจ้งเรื่องนี้ให้สหกรณ์ทราบโดยเร็ว

ข้อ 4 การประชุมกลุ่มให้ประธานกลุ่มหรือเลขานุการกลุ่มนัดเรียกบรรดาสมาชิกในกลุ่มมาประชุมกันเป็นการประชุมกลุ่มคราวๆ เพื่อกิจกรรมดังระบุในข้อ 5 หนึ่ง กรรมการดำเนินการ หรือเจ้าหน้าที่สหกรณ์หรือเจ้าหน้าที่ส่งเสริมสหกรณ์อาจเรียกประชุมกลุ่มได้

บรรดาสมาชิกแต่ละกลุ่มมีหน้าที่เข้าประชุมกลุ่มซึ่งตนสังกัดนั้น โดยพร้อมเพรียงทุกคราวที่นัดเรียกในการประชุมกลุ่มต้องมีสมาชิกประชุมไม่น้อยกว่าสองในสามของจำนวนสมาชิกทั้งหมดในกลุ่มนั้นจึงจะเป็นองค์ประชุม

การประชุมกลุ่มในคราวใดมีสมาชิกประชุมไม่ครบองค์ประชุมก็ให้นัดเรียกประชุมใหม่อีกคราวหนึ่งภายในสิบสี่วัน และในการประชุมคราวหลังนี้ไม่บังคับว่าต้องครบองค์ประชุม ให้ถือว่ามติของที่ประชุมกลุ่มมีผลผูกมัดบรรดาสมาชิกในกลุ่มนั้นๆ

การประชุมกลุ่ม นอกจากจะได้กระทำตามคราวที่มีกิจธุระแล้ว จะต้องจัดให้มีขึ้นก่อนการประชุมใหญ่สามัญของสหกรณ์ทุกครั้ง เพื่อวินิจฉัยเรื่องราวที่จะพิจารณาและวินิจฉัยในที่ประชุมใหญ่แต่ละครั้งด้วย

ข้อ 5 กิจกรรมของที่ประชุมกลุ่ม ที่ประชุมกลุ่มมีหน้าที่ช่วยพิจารณาวินิจฉัยกิจการและปัญหาที่พัวพันในส่วนที่เกี่ยวกับกลุ่มของตน และอาจเสนอให้ความคิดเห็นต่อที่ประชุมใหญ่หรือต่อคณะกรรมการดำเนินการแล้วแต่กรณี ดังต่อไปนี้

(1) สอบสวนพิจารณาและรับรองผู้สมัครรับเลือกเข้าเป็นสมาชิกด้วย
 (2) รับทราบเรื่องสหกรณ์รับสมาชิกเข้าใหม่สังกัดกลุ่มนั้นๆ
 (3) รับทราบเรื่องสมาชิกในสังกัดกลุ่มออกจากสหกรณ์
 (4) เลือกตั้งและถอดถอนคณะกรรมการบริหารกลุ่มตามข้อ 6 ทั้งคณะหรือ
 รายงานตัว

(5) เลือกตั้งผู้แทนสมาชิก
 (6) สอบสวนการใช้เงินกู้ของสมาชิกผู้กู้ และชักจูงสมาชิกเกี่ยวกับการ
 ชำระหนี้ การจัดหาสิ่งของมาจำหน่ายแก่สมาชิก การจัดให้มีอุปกรณ์สำหรับสมาชิกใช้ประโยชน์
 การเก็บรักษาและจัดการเพื่อขายผลิตผลของสมาชิกและเรื่องอื่นๆ ซึ่งอยู่ในวัตถุประสงค์ของ
 สหกรณ์

(7) เป็นสื่อในการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับการผลิตทางเกษตรหรือทาง
 อุตสาหกรรมและการขายผลิตผลหรือผลิตภัณฑ์ในหมู่สมาชิก ตลอดจนแนะนำสมาชิกเพื่อให้วิธี
 ปฏิบัติทางการผลิตอันได้ผลดีขึ้น

(8) เป็นสื่อในการให้การศึกษาอบรมทางสหกรณ์ และทางอื่นๆ ที่
 เกี่ยวข้องในหมู่สมาชิกตลอดจนการชักจูงการฝากเงินในสหกรณ์

(9) พิจารณาและร่วมมือปฏิบัติตามมติของที่ประชุมใหญ่ หรือของ
 คณะกรรมการดำเนินการ

(10) พิจารณาและดำเนินการเรื่องอื่นๆ ในทางส่งเสริมกิจการของสหกรณ์
 หรือการประกอบอาชีพหรือการสังคมในหมู่สมาชิก

ข้อ 6 การเลือกตั้งจำนวนกรรมการบริหารกลุ่ม

ให้ที่ประชุมกลุ่มเลือกตั้งสมาชิกในกลุ่มเป็นกรรมการบริหารกลุ่ม จำนวนอย่าง
 น้อย 3 คน และไม่เกิน 5 คน ประกอบด้วยตำแหน่ง ประธานกลุ่มคนหนึ่ง และเลขานุการกลุ่มคน
 หนึ่งหรือสองคน นอกจากนั้นเป็นกรรมการบริหารกลุ่ม

ข้อ 7 การดำรงตำแหน่ง

คณะกรรมการบริหารกลุ่ม อยู่ในตำแหน่งได้คราวละ 1 ปี ถ้าเมื่อครบกำหนดหนึ่ง
 ปีแล้วยังไม่มีการเลือกตั้งคณะกรรมการบริหารกลุ่มใหม่ขึ้นมา ก็ให้คณะกรรมการบริหารกลุ่มคน
 เดิมอยู่ในตำแหน่งไปจนกว่า มีการเลือกตั้งคณะกรรมการบริหารกลุ่มขึ้นมาใหม่ คณะกรรมการบริหาร
 กลุ่มผู้ออกไปนั้นอาจได้รับเลือกตั้งซ้ำ

ผู้ซึ่งเคยถูกที่ประชุมใดๆ ถอดถอนจากตำแหน่งประธานกลุ่มหรือเลขานุการกลุ่ม
 หรือกรรมการบริหารกลุ่มไม่ให้ได้รับเลือกตั้งเป็นคณะกรรมการบริหารกลุ่มอีก

ถ้าตำแหน่งประธานกลุ่ม หรือเลขานุการกลุ่มหรือกรรมการบริหารกลุ่มว่างลงก่อนถึงคราวออกตามวาระให้ที่ประชุมกลุ่มเลือกตั้งประธานกลุ่มหรือเลขานุการกลุ่ม หรือกรรมการบริหารกลุ่มแทนในตำแหน่งที่ว่างประธานกลุ่มหรือเลขานุการกลุ่ม หรือกรรมการบริหารกลุ่มซึ่งได้รับเลือกตั้งในตำแหน่งที่ว่างนั้น ให้อยู่ในตำแหน่งได้เพียงเท่ากำหนดเวลาที่ผู้ซึ่งตนแทนนั้นชอบที่จะอยู่ได้

ทุกคราวซึ่งที่ประชุมกลุ่มได้เลือกตั้งประธานกลุ่มหรือเลขานุการกลุ่มหรือกรรมการบริหารกลุ่มขึ้นใหม่ให้ประธานกลุ่มหรือเลขานุการกลุ่มมีหนังสือแจ้งเรื่องให้สหกรณ์ทราบโดยเร็ว

ข้อ 8 การพ้นจากตำแหน่ง

คณะกรรมการบริหารกลุ่ม ออกจากตำแหน่งเพราะเหตุใดๆ ดังนี้

- (1) ถึงคราวออกตามวาระ
- (2) ลาออกจากตำแหน่ง โดยแสดงความจำนงเป็นหนังสือต่อที่ประชุมกลุ่มซึ่งตนสังกัดอยู่
- (3) ขาดจากสมาชิกภาพในสหกรณ์นี้ไม่ว่าเพราะเหตุใด
- (4) ย้ายไปอยู่กลุ่มอื่น
- (5) ที่ประชุมกลุ่มซึ่งตนสังกัดลงมติถอดถอน

ข้อ 9 หน้าที่ของคณะกรรมการบริหารกลุ่ม

ประธานกลุ่มมีหน้าที่เป็นประธานและดูแลกิจการทั่วไปของที่ประชุมกลุ่ม เป็นสื่อติดต่อระหว่างสหกรณ์กับกลุ่มสมาชิก และปฏิบัติกิจการอื่นๆ ตามที่สหกรณ์มอบให้

เลขานุการกลุ่มมีหน้าที่เป็นผู้ช่วยประธานกลุ่ม และปฏิบัติหน้าที่แทนประธานกลุ่มเมื่อประธานกลุ่มไม่อยู่หรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้

กรรมการกลุ่มมีหน้าที่เป็นผู้ช่วยเลขานุการ และปฏิบัติหน้าที่แทนเลขานุการกลุ่มเมื่อเลขานุการกลุ่มไม่อยู่หรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้

ให้ประธานกลุ่มหรือเลขานุการกลุ่มมีอำนาจลงลายมือชื่อแทนที่ประชุมกลุ่ม

คณะกรรมการบริหารกลุ่ม มีหน้าที่ดังต่อไปนี้

- (1) เป็นผู้แทนกลุ่มในการติดต่อประสานงานกับกลุ่มอื่นๆ และกับคณะกรรมการดำเนินการ
- (2) เป็นผู้แทนคณะกรรมการดำเนินการในการดำเนินงานสหกรณ์ในกลุ่มนั้นๆ และปฏิบัติงานตามที่คณะกรรมการดำเนินการได้มอบหมาย

(3) เสนอความคิดเห็นต่อที่ประชุมใหญ่เกี่ยวกับกิจการของสหกรณ์หรือเป็นผู้ยื่นคำร้องต่อสหกรณ์ในเรื่องเกี่ยวกับการบริหารการดำเนินงานอาชีพและอื่นๆในกลุ่มของตน

(4) เป็นผู้ควบคุมกลุ่มและดูแลกิจการงานและกิจกรรมของกลุ่มให้เป็นไปตามมติ ระเบียบแบบแผนของสหกรณ์ และของกลุ่มนั้น

(5) ประสานงานกับหน่วยงานหรือบุคคลที่มีความรู้ความชำนาญและมีประสบการณ์มาให้คำแนะนำส่งเสริมอาชีพให้สมาชิกในกลุ่ม เพื่อเป็นการเพิ่มรายได้ให้แก่สมาชิกและครอบครัว

(6) ช่วยเหลือและให้ความสะดวกแก่ผู้จัดการหรือเจ้าหน้าที่อื่นของสหกรณ์ ในการปฏิบัติงานของสหกรณ์ตลอดจนเจ้าหน้าที่ต่างๆ ของทางราชการ ในอันที่จะเข้าตรวจสอบ หรือดำเนินการอย่างหนึ่งอย่างใด เกี่ยวกับการบำรุงส่งเสริมอาชีพของสมาชิก

ข้อ 10 การประชุมของคณะกรรมการบริหารกลุ่ม

ให้คณะกรรมการบริหารกลุ่มประชุมกันตามคราวที่มีกิจธุระและให้ประธานกลุ่มหรือเลขานุการกลุ่มนัดเรียกประชุมได้

ในการประชุมคณะกรรมการบริหารกลุ่มต้องมีกรรมการบริหารกลุ่มเข้าประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนคณะกรรมการบริหารกลุ่ม

ข้อวินิจฉัยทั้งปวงของคณะกรรมการบริหารกลุ่มให้นำเสนอที่ประชุมกลุ่มเพื่อทราบหรือพิจารณาตามแต่ละกรณีในการประชุมกลุ่มคราวถัดไป

ข้อ 11 การออกเสียง

สมาชิกหรือคณะกรรมการบริหารกลุ่ม ออกเสียงลงคะแนนในที่ประชุมกลุ่มหรือที่ประชุมคณะกรรมการกลุ่มได้เพียงคนละหนึ่งเสียงและ จะมอบให้ผู้อื่นมาประชุมหรือออกเสียงลงคะแนนแทนตนไม่ได้

ถ้าเรื่องซึ่งที่ประชุมกลุ่มวินิจฉัย ผู้ใดมีส่วนได้ส่วนเสีย ก็จะออกเสียงลงคะแนนในเรื่องนั้นไม่ได้

ข้อ 12 การวินิจฉัยเรื่องต่างๆ ในที่ประชุมกลุ่มและที่ประชุมคณะกรรมการบริหารกลุ่มให้ถือคะแนนเสียงข้างมากเป็นเกณฑ์ ถ้าคะแนนเสียงเท่ากันให้ประธานในที่ประชุมออกเสียงลงคะแนนเพิ่มขึ้นอีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาดแต่วันแต่จะ ได้กำหนดไว้เป็นกรณีพิเศษ

ข้อ 13 ในการประชุมกลุ่มและประชุมคณะกรรมการบริหารกลุ่มต้องบันทึกเรื่องที่พิจารณาวินิจฉัยทั้งสิ้นไว้ในรายงานประชุม และให้ประธานในที่ประชุมคราวนั้นลงลายมือชื่อไว้เป็นสำคัญ

การพัฒนาฟาร์ม

ความหมายของการพัฒนา

การพัฒนา หมายถึง การเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ ให้ไปในทิศทางที่ดีขึ้น หรือเปลี่ยนแปลงไปตามแผนที่วางไว้ ซึ่งมีผู้ให้ความหมายของการพัฒนาไว้ ดังนี้

สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2526) ได้ให้ความหมายของคำว่า พัฒนา หมายถึง การเปลี่ยนแปลงที่มีการกำหนดทิศทาง (directed change) หรือการเปลี่ยนแปลงที่ได้วางแผนไว้แน่นอนล่วงหน้า (planned change) ซึ่งคล้ายกับ ยูวัฒน์ วุฒิเมธี (2526) ได้ให้ความหมายของคำว่า พัฒนา หมายถึง การกระทำให้เกิดขึ้น คือเปลี่ยนจากสภาพหนึ่งไปสู่อีกสภาพหนึ่งที่ดีกว่า

วิทยากร เชียงกูล (2527) เขียนไว้ว่า การพัฒนาที่แท้จริงนั้น หมายถึง การทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนมีความสุข ความสะดวกสบาย ความกินดีอยู่ดี ความเจริญทางด้านศิลปวัฒนธรรมและจิตใจอย่างสงบสันติ ซึ่งขึ้นอยู่กับ การได้รับปัจจัยทางวัตถุเพื่อสนองความต้องการของร่างกาย ทั้งยังรวมความไปถึงการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นของคุณภาพชีวิต อันได้แก่ การศึกษา สิ่งแวดล้อม การพักผ่อนหย่อนใจ ซึ่งสอดคล้องกับ วิรัช วิรัชนิภาวรรณ (2527) สรุปว่า การพัฒนา หมายถึง การเปลี่ยนแปลงที่มีการกระทำให้เกิดขึ้นหรือมีการวางแผนกำหนดทิศทางไว้ล่วงหน้าและการเปลี่ยนแปลงนี้จะมีสองส่วนที่เกี่ยวข้อง คือ การเปลี่ยนแปลงทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพ รวมทั้งจะต้องมีทิศทางที่ดีขึ้นเท่านั้น

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสรุปความหมายของการพัฒนาว่า การพัฒนา หมายถึง การเปลี่ยนแปลงที่มีการกระทำให้เกิดขึ้นหรือมีการวางแผนกำหนดทิศทางไว้ล่วงหน้า โดยการเปลี่ยนแปลงนี้ต้องเป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้น

การพัฒนาฟาร์มโคนม

การพัฒนาฟาร์มจึงเป็นการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงแผนงาน เพื่อให้เกิดการทำกิจการฟาร์มที่เจริญก้าวหน้ามากขึ้น อีกทั้งยังเป็นการลดต้นทุนการผลิตโดยการพัฒนาระบบการเลี้ยงสัตว์ให้ไปในทิศทางที่ขึ้นกว่าเดิม และใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งต้องอาศัยวิทยาการก้าวหน้าด้านปศุสัตว์เช่น พันธุ์โคนมที่ดี การให้อาหารและผลิตอาหารที่มีประสิทธิภาพ ลดป้องกันและลดปัญหาด้านสุขภาพ และใช้เครื่องมืออุปกรณ์เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต การพัฒนาฟาร์มของประเทศไทยในระยะ 20 ปี ที่ผ่านมา มุ่งเน้นในการเพิ่มปริมาณน้ำนมจากค่าเฉลี่ยวันละ 12 กิโลกรัม

จนมีผลผลิตเฉลี่ยเพิ่มเป็นวันละ 15 กิโลกรัม ทำให้เกิดการพัฒนารัฐที่เดิมเป็นฟาร์มขนาดเล็กมีโครีดนมไม่เกิน 10 ตัว มาเป็นฟาร์มขนาดกลางที่มีโครีดนม 20-100 ตัว และปัจจุบันเกิดฟาร์มโคนมขนาดใหญ่ที่มีโครีดนมมากกว่า 1,000 ตัว มากกว่า 10 ฟาร์ม ที่มีการใช้ระบบการจัดการที่นำเข้าเทคโนโลยีจากประเทศที่พัฒนาแล้ว ถึงแม้จะทำให้ต้นทุนการผลิตเพิ่มขึ้น แต่มีการดำเนินการน้ำนมที่ครบวงจรเช่นมีฟาร์ม โรงงานนมและผลิตภัณฑ์นมที่สามารถเพิ่มมูลค่าได้มากขึ้น ทำให้การผลิตน้ำนมมีประสิทธิภาพสูงสุด แต่ส่งผลให้การพัฒนารัฐในระดับขนาดกลางและขนาดเล็กชะงักลง โดยไม่สามารถแข่งขันได้ ส่วนใหญ่มีการเลิกกิจการฟาร์มไปทำอาชีพอื่นและจำหน่ายโคนมให้ฟาร์มขนาดใหญ่ รูปแบบการพัฒนารัฐในปัจจุบันจึงเป็นระดับฟาร์มขนาดใหญ่มากขึ้น และเกิดธุรกิจเสริมอย่างอื่น เช่น จำหน่ายอาหารหยাব อาหารเสริม และเครื่องมือฟาร์มตลอดจนการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเป็นต้น

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสรุปได้ว่า ภาพรวมของการพัฒนารัฐเป็นการเข้าสู่รูปแบบธุรกิจการเกษตรมากขึ้นเกิดฟาร์มขนาดใหญ่มากขึ้น ฟาร์มขนาดกลางและขนาดเล็กลดลง การพัฒนาเข้าสู่ฟาร์มขนาดใหญ่ซึ่งใช้การจัดการฟาร์มที่เป็นมาตรฐาน และเป็นการผลิตน้ำนมที่มีประสิทธิภาพและสะอาดถูกสุขลักษณะ ทำให้มีกำไรเพียงพอที่จะพัฒนาและขยายฟาร์มเพิ่มขึ้น แต่ในส่วนของเกษตรกรขนาดเล็กและขนาดกลางที่มีข้อจำกัดหลายด้านโดยเฉพาะเงินทุน การพัฒนาเข้าสู่มาตรฐานจึงเป็นไปได้ยากและใช้เวลานาน ซึ่งต้องมีการสนับสนุนจากภายนอกทั้งด้านทุนและความช่วยเหลือทางวิชาการ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ระบบฟาร์มโคนมในประเทศไทยมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง โดยเกิดขึ้นจากทั้งส่วนของเกษตรกรเองและหน่วยงานที่สนับสนุนเช่นกรมปศุสัตว์ จากเหตุผลในการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต ทำให้มีการใช้รูปแบบการจัดการฟาร์มที่เป็นมาตรฐานสากลมากขึ้น ในส่วนของเกษตรกรส่วนใหญ่ของประเทศที่เป็นเกษตรกรรายย่อยซึ่งมีข้อจำกัดหลายด้าน การพัฒนาเข้าสู่มาตรฐานจึงเป็นเรื่องที่ค่อนข้างยุ่งยาก และจำเป็นต้องพิจารณาปัจจัยและผลกระทบหลายๆ อย่างที่เกี่ยวข้อง

เบญจพรรณ เอกะสิงห์ และคณะ (2542) ทำการศึกษา ปัจจัยที่มีผลต่อการเลี้ยงโคนมในภาคเหนือ พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการเลี้ยงโคนมในเชิงบวกอย่างสำคัญ คือ ค่าใช้จ่ายอาหารข้น ค่าใช้จ่ายอาหารหยাব ส่วนปัจจัยที่มีผลในเชิงลบ ได้แก่ ขนาดฝูงโคทั้งหมด โดยมีตัวแปรที่มีผลทั้งในเชิงบวกและลบ ได้แก่ ระดับสายเลือดของแม่โค เมื่อพิจารณา

ประสิทธิภาพเชิงเศรษฐกิจพบว่าปัจจัยที่มีผลในเชิงบวกมากได้แก่ ปริมาณน้ำนมของแม่โค ขนาดฝูงของแม่โค โดยมีตัวแปรที่มีผลในเชิงบวกในระดับปานกลาง คือ ประสิทธิภาพการเลี้ยงโค และขนาดของแปลงหญ้า ส่วนตัวแปรที่มีผลในเชิงลบคือ รายได้เสริมจากภายนอกฟาร์ม ส่วนตัวแปรอื่นๆ เช่น ค่าจ่ายอาหารชั้น แรงงานครอบครัวและต้นทุนคอกที่มีผลทั้งในเชิงบวกและลบ และพบว่าจำนวนแม่โคในฟาร์มควรมีจำนวนมากกว่า 6 ตัว จึงจะทำให้ทำกิจการฟาร์มดำเนินต่อไปได้

สินชัย เรื่อง โปบูลย์ และคณะ (2548) ทำการศึกษาในฟาร์มโคนมต้นแบบของกรมปศุสัตว์ เพื่อทดสอบเกณฑ์มาตรฐานฟาร์มโคนม พบว่า ฟาร์มโคนมต้นแบบมีคะแนนประเมินฟาร์มด้านการจัดการฟาร์ม 6 ด้าน คือ 1) การจัดการโรงเรือน 2) การจัดการเรื่องการเลี้ยงดู 3) การจัดการด้านอาหาร 4) การจัดการด้านการจัดบันทึก 5) การสุขาภิบาลและการป้องกันโรค และ 6) การจัดการรีดนมเฉลี่ย 78.92% ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ดี และคะแนนประเมินรายหมวดเฉลี่ยร้อยละ 84.41, 72.85, 80.45, 67.13, 66.80 และ 84.17% ตามลำดับ และพบว่า ฟาร์มมีจุดแข็งด้านการจัดการฟาร์ม 4 อย่าง คือ การจัดการโรงเรือน การจัดการรีดนม การจัดการด้านอาหาร และการจัดการเรื่องการเลี้ยงดู แต่มีจุดอ่อน 2 อย่าง คือ การจัดการจัดบันทึกข้อมูลฟาร์ม การสุขาภิบาลและการป้องกันโรค โดยพบว่า ต้องมีการปรับปรุงและวางแผนการพัฒนาเพิ่มประสิทธิภาพของฟาร์มโคนม 11 อย่าง คือ 1) ควรมีบ่อหรืออ่างน้ำยาฆ่าเชื้อโรคสำหรับจุ่มเท้าก่อนเข้าฟาร์ม 2) มีคอกกักโคก่อนรวมฝูงในกรณีซื้อโคจากแหล่งอื่น 3) มีการสร้างรั้วกั้นฟาร์มหรือโรงเรือนจากสัตว์หรือคนภายนอก 4) มีการกำหนดโปรแกรมการพ่นยาฆ่าเชื้อโรค 5) มีการบันทึกข้อมูลรายรับรายจ่ายฟาร์ม 6) มีการจัดบันทึกประวัติด้านสุขภาพ 7) มีการดูแลกีบเท้าโคนม 8) มีการสร้างบ่อเกรอะหรือบ่อพักน้ำของฟาร์ม 9) มีการจัดบันทึกข้อมูลการใช้และการให้อาหาร 10) มีการตรวจสอบน้ำนมเบื้องต้นก่อนรีดนม 11) มีการจัดโปรแกรมการรีดนม 12) มีการจัดการเครื่องรีดนม 13) มีการให้คะแนนร่างกายโค และ 14) มีการจัดการถนอมพืชอาหารสัตว์

การศึกษาของ พรชัย วิจิตรธรรมภาณี และ มาโนช ฐานะโสธร (2548) เพื่อวัดความพึงพอใจของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมในภาคตะวันออกเฉียงเหนือต่อการพัฒนาระบบโคนมเพื่อเข้าสู่ระบบฟาร์มมาตรฐาน โดยใช้ระบบคะแนน 1-5 พบว่า การที่เกษตรกรได้รับคำแนะนำในการประเมินฟาร์มและการปรับปรุงคุณภาพของฟาร์มด้านระบบการจัดการโรงเรือน ระบบการจัดการเลี้ยงดู ระบบการจัดการด้านอาหารสัตว์ ระบบจัดการด้านการจัดบันทึก ระบบการจัดการด้านสุขาภิบาลและป้องกันโรค และการจัดการระบบคุณภาพน้ำนมดิบและการตรวจความสะอาดของฟาร์มโคนม เกษตรกรมีความพึงพอใจเฉลี่ย 2.87-3.38 จัดอยู่ในระดับพึงพอใจปานกลาง โดยมีการวัดความพร้อมของเกษตรกรในการปรับปรุงฟาร์มเข้าสู่มาตรฐาน ด้านทำเลที่ตั้งฟาร์ม การจัดพื้นที่เลี้ยง โคนมในฟาร์ม องค์ประกอบของโรงเรือน การจัดการระบบรักษาความสะอาดในโรงเรือน การจัดการบุคลากรและแรงงานที่ใช้ในฟาร์มให้เหมาะสม การจัดทำคู่มือการปฏิบัติงานในฟาร์ม การจัดการ

ด้านอาหารสัตว์อย่างมีคุณภาพและเพียงพอ การวางระบบป้องกันควบคุมโรคในฟาร์ม การจัดการ สิ่งปฏิกูลหรือขยะ การบำบัดน้ำเสียจากฟาร์ม การควบคุมคุณภาพการจัดการ ในกระบวนการรีดนม โคในฟาร์ม และการเก็บรักษา และการขนส่งนํ้านมดิบเพื่อให้มีคุณภาพ พบว่าเกษตรกรมีค่าระดับ ความพร้อมเฉลี่ย 3.91–4.71 ซึ่งจัดอยู่ในระดับมีความพร้อมมากจนถึงมีความพร้อมมากที่สุดใน การปรับปรุงฟาร์มให้เข้าสู่มาตรฐาน

การศึกษาของ เณลิมพร เหมราสวัสดิ์ และคณะ (2549) ศึกษา สถานภาพปัจจุบัน ด้านการจัดการฟาร์มโคนม ในจังหวัดสระบุรี เพื่อทดสอบเกณฑ์ตามมาตรฐานฟาร์ม โดยใช้ เครื่องมือแบบประเมินฟาร์มด้านการจัดการฟาร์ม 6 ด้าน คือ 1) การจัดการ โรงเรือน 2) การจัดการ ด้านเลี้ยงดู 3) การจัดการด้านอาหาร 4) การจัดการด้านจذبบันทึก 5) การสุขาภิบาลและการป้องกัน โรค และ 6) การจัดการรีดนม และทำการศึกษาใน 362 ฟาร์ม พบว่า ฟาร์มโคนมมีคะแนนประเมิน ฟาร์มเฉลี่ยร้อยละ 68.66 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ดี และคะแนนประเมินเป็นรายหมวดเฉลี่ยร้อยละ 72.01, 66.43, 71.67, 61.49, 62.04 และ 71.55 ตามลำดับ ซึ่งฟาร์มที่มีการจัดการดีต้องมีคะแนนประเมินไม่ น้อยกว่าร้อยละ 50 ทุกหมวด เมื่อพิจารณาในแต่ละรายการประเมินฟาร์มโคนมพบว่ามีการ การต้องปรับปรุงเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของฟาร์มโคนมต่อไป รวม 13 รายการ โดยเรียงลำดับความ จำเป็นต้องปรับปรุงการจัดการจากมากไปหาน้อย คือ 1) การสร้างบ่อเกรอะหรือบ่อพักน้ำเสียใน ฟาร์ม 2) การมีคอกกักโคก่อนรวมฝูงในกรณีซื้อโคจากแหล่งอื่น 3) การใช้ยาตราย 4) บ่อหรืออ่าง น้ำยามาเชื้อโรคสำหรับจุ่มเท้าก่อนเข้าฟาร์ม 5) การกำหนดโปรแกรมการฉีดหรือพ่นยามาเชื้อโรค 6) การจذبบันทึกข้อมูลการใช้และการให้อาหาร 7) การจัดการถนอมพืชอาหารสัตว์ 8) การจذبบันทึก ประวัติด้านสุขภาพหรือการเจ็บป่วย 9) การจذبบันทึกข้อมูลรายรับรายจ่าย 10) การจัดการเครื่องรีด นนมเมื่อจะรีดตัวต่อไป 11) เป้า-หมายในการผลิต 12) การดูแลกบเท้าโคนม และ 13) การปลดหัวรีด นนมที่ถูกวิธี

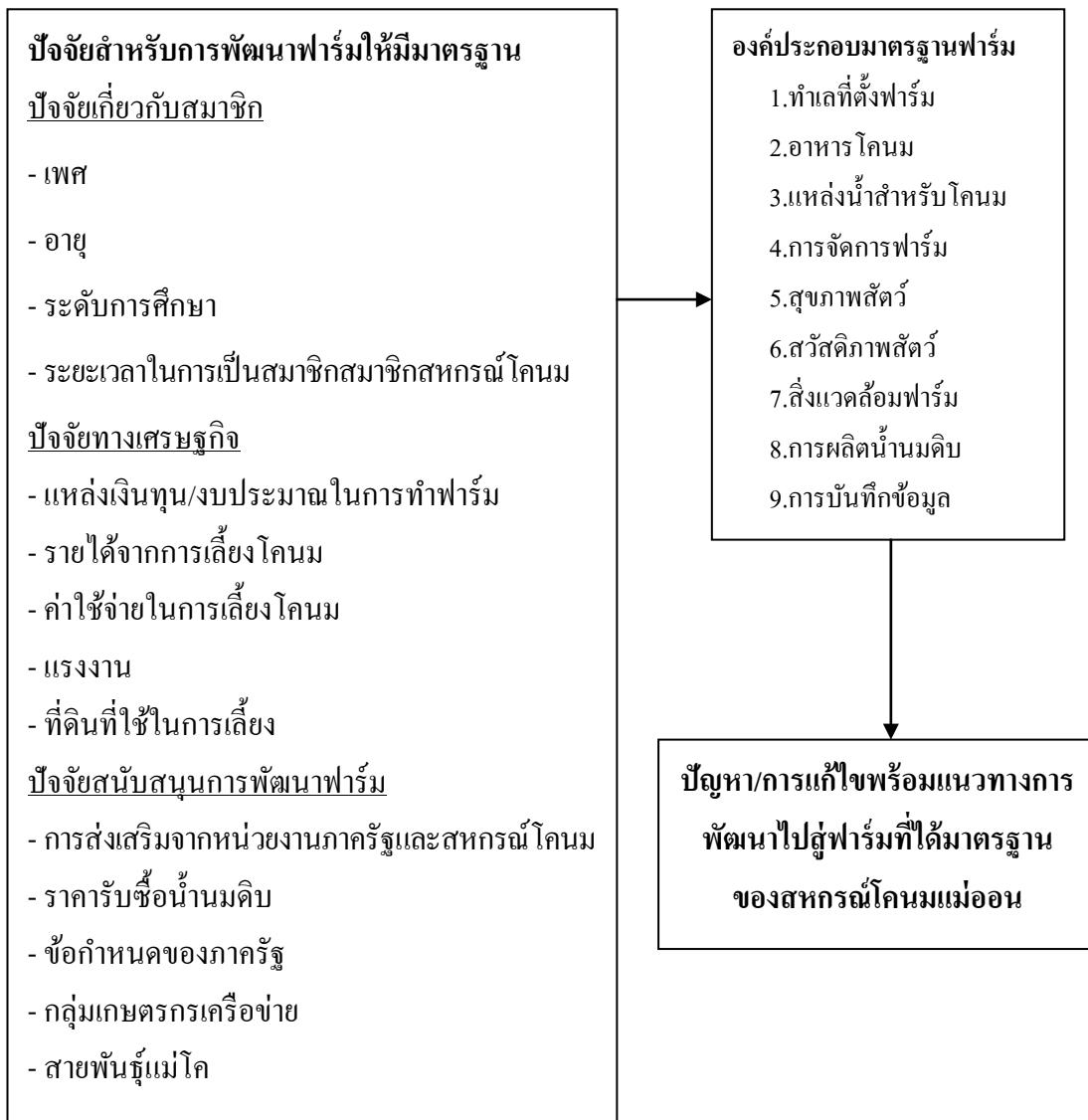
ประเสริฐ โพธิ์กาด และคณะ (2542) ทำการศึกษา การจัดการฟาร์มโคนมมาตรฐาน ของเกษตรกรในจังหวัดสุโขทัย โดยทำการศึกษา 1) สภาพพื้นฐานทางสังคมและสภาพทาง เศรษฐกิจของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนม 2) ศึกษาการจัดการฟาร์มโคนมของเกษตรกร 3) ศึกษาการ จัดการฟาร์มตามมาตรฐานฟาร์มโคนม และการผลิตนํ้านมดิบของประเทศไทย พ.ศ. 2542 และ 4) ปัญหาและข้อเสนอแนะในการจัดการฟาร์มตามมาตรฐานฟาร์มโคนมและการผลิตนํ้านมดิบของ ประเทศไทย พ.ศ. 2542 โดยใช้ประชากรผู้เลี้ยงโคนมและส่งนํ้านมดิบกับศูนย์ส่งเสริมการเลี้ยงโค นมจังหวัดสุโขทัย จำนวน 66 ราย เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ ผลการวิจัยพบว่าการจัดการ ฟาร์มโคนมของเกษตรกรไม่ผ่านเกณฑ์ตามมาตรฐานฟาร์มโคนม และการผลิตนํ้านมดิบของ ประเทศไทย ความสัมพันธ์ของปัจจัยพื้นฐานทางสังคมและปัจจัยทางเศรษฐกิจพบว่า เพศ มี

ความสัมพันธ์กับด้านการผลิตน้ำนมดิบ การเก็บรักษา และการขนส่งน้ำนมดิบ การได้รับทราบข้อกำหนดมาตรฐานฟาร์มโคนม มีความสัมพันธ์กับการจัดการฟาร์ม และแหล่งเงินทุน มีความสัมพันธ์กับการจัดการสิ่งแวดล้อม โดยพบว่า ปัญหาการปฏิบัติตามมาตรฐานฟาร์มโคนมและการผลิตน้ำนมดิบของประเทศไทย คือ พื้นที่ในการเลี้ยงโคมีจำกัด ขาดความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติตามข้อกำหนด และไม่มีบ่อจุ่มน้ำยาฆ่าเชื้อโรค เข้า-ออกฟาร์ม

ข้อสรุปเชิงทฤษฎี

การบริหารจัดการเพื่อให้เกิดสัมฤทธิ์ผลต่อองค์กร จำเป็นต้องใช้ทฤษฎีที่มีการนำเสนอในรูปแบบต่างๆจากอดีตถึงปัจจุบันมาศึกษา และประมวลกระบวนการที่มีความสอดคล้องกับสภาพขององค์กรหรือท้องถิ่น เพื่อนำมาวางแผนการพัฒนาและเพิ่มความเข้มแข็งของปัจจัยที่ยังเป็นจุดอ่อนขององค์กร และไม่ได้รับการแก้ไขหรือมีความซับซ้อนทำให้ยากกับการพัฒนา โดยมีการศึกษาองค์ประกอบโดยรวมของกิจกรรมซึ่งได้แก่ การเลี้ยงโคนมของเกษตรกร ซึ่งเกี่ยวข้องกับ การแสวงหาคำความรู้ด้านบุคลากรเช่นเกษตรกร ที่อาศัยปัจจัยทางเศรษฐกิจเพื่อการผลิตน้ำนม และต้องการปัจจัยสนับสนุนจากภายนอกผ่านหน่วยงานของรัฐ องค์กรส่วนท้องถิ่น สถาบันเกษตรกรตลอดจนนโยบายและการวางมาตรการสนับสนุนของรัฐ ทั้งนี้เพื่อการดำเนินการวิจัยในรายละเอียดขององค์ประกอบต่างที่รวมกันเป็นกิจกรรมฟาร์มโคนม เช่น ลักษณะฟาร์ม การจัดการสภาพแวดล้อม และอื่นๆ โดยพิจารณากฎเกณฑ์ที่กำหนดโดยภาครัฐ เช่น มาตรฐานฟาร์มที่กำหนดโดยสถาบันเกษตรกร เช่น ข้อบังคับของสหกรณ์โคนม ตลอดจนรูปแบบการพัฒนาฟาร์ม และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการฟาร์มและมาตรฐานฟาร์มในประเทศไทย ซึ่งเมื่อประมวลผลการวิจัยโดยรวมทั้งเชิงคุณภาพและปริมาณแล้ว จะทำให้ทราบแนวทางในการบริหารจัดการที่เหมาะสมและข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์กับการพัฒนามาตรฐานฟาร์มของเกษตรกรต่อไป

กรอบแนวคิด

ภาพ 1 กรอบแนวคิด